

πῶς ἀπὸ τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν ὁρμωμένη, ἀνυψοῦται βαθμηδὸν εἰς τοὺς κλασματικούς, εἰς τοὺς ἀρνητικούς, εἰς τοὺς ἀσυμμέτρους καὶ εἰς τοὺς φανταστικούς; τίς ὁ ἐσωτερικὸς τῶν ἀριθμῶν τούτων σύνδεσμος; καὶ τίς ἡ πρὸς τὴν εὕρεσιν αὐτῶν ὁδηγοῦσα θεμελιώδης ιδέα; ταῦτα πάντα, ἀπαράιτητα ὄντα διὰ τὴν σπουδὴν τῆς ἀνωτέρας μαθηματικῆς θὰ εἶνε τὸ θέμα τῶν ἐπομένων μαθημάτων.

ΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ*

ΙΟΝΙΟΣ ΣΧΟΛΗ

Α'

Ἡ κυριαρχία τῆς Ἑνετίας, ἡ γειτνίασις πρὸς τὴν Ἰταλίαν, οἱ δεσμοὶ τῆς πολιτικῆς ἐξαρτήσεως, αἱ διὰ τοῦ ἐμπορίου συχναὶ πρὸς τὴν χερσόνησον σχέσεις ἐξήσκησαν ἐπὶ τῶν ἡθῶν, ἐθίμων καὶ τῆς γλώσσης τῶν Ἰονίων νήσων σπουδαίαν ἐπιρροήν.

Εἰς τὰς πόλεις, πρὸ πάντων εἰς τὴν πρωτεύουσάν Κέρκυραν, ἐδέσποσαν τὰ ἔθιμα, αἱ τέχναι καὶ τὰ γράμματα τῆς Ἰταλίας, καὶ ἡ Ἑλλάς ἡ τὴν πρωτοβουλίαν ἄλλοτε ἔχουσα, ἐδέησε νὰ λάβῃ παρὰ τῶν Ἰταλῶν τὴν τοῦ καλοῦ αἴσθησιν, ἣν ἄλλοτε ἐδίδαξεν αὐτοῖς. Οἱ εὐγενεῖς τῶν Ἰονίων νήσων ἐθεώρουν ὡς ὑψίστην τιμὴν τὸ νὰ εἶναι ἐγγεγραμμένοι ἐν τῇ χρυσῇ βίβλῳ τῆς Ἑνετίας, ὅλοι δὲ οἱ πλούσιοι καὶ φιλόδοξοι νέοι ἐξεπαιδεύοντο ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ τὰ περικλεῆ Πανεπιστήμια τῆς Πεδούης καὶ Βολονίας ἔδριθον Ἑλλήνων σπουδαστῶν. Οἱ πλείστοι αὐτῶν ἐστέναζον ἐπὶ τῇ δουλείᾳ τῆς πατρίδος καὶ κατηρῶντο τὴν Μουσουλμανικὴν τυραννίαν τὴν καταστρέφουσιν μὲν τὴν χώραν, ἄγρονα δὲ καθιστῶσαν τὰ πνεύματα, ἐνῶ τὴν Ἑνετικὴν κυριαρχίαν, ἐθεώρουν ὡς δεινὸν μικρότερον, δεικνύοντες οὕτω δικαιοσύνην ἀσυνήθη εἰς δεδουλωμένους λαούς.

Ἡ δικαιοσύνη, εἰς πᾶσαν περίπτωσιν συνεπάγεται τὴν ἀμοιβήν· οὕτω κατὰ τοὺς τέσσαρας αἰῶνας τῆς ὀθωμανικῆς δεσποτείας αἱ ἑλληνικαὶ χῶραι, αἱ παραγαγοῦσαι τοὺς πλείστους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς εἶναι ἡ Κρήτη καὶ αἱ Ἰόνιοι νῆσοι, αἵτινες διεσώθησαν διὰ τῆς Ἑνετίας ἀπὸ τῆς μουσουλμανικῆς βαρβαρότητος.

Τὸ πρᾶγμα ἀποδίδει ἔτι καταφανέστερον ἐν Κρήτῃ ἐν ᾗ ἡ Ἑλληνικὴ ποίησις ἤκμαζε μέχρι τῆς κατακτήσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸν δέκατον ἑβδόμον αἰῶνα, ἐξακολουθεῖ δὲ ἔτι καὶ νῦν ἡ ποίησις ἐκείνη ἐκπροσωποῦσα τὴν δημώδη ποίησιν. Ὁ Ἑρωτόκριτος ἀναγινώσκεται μέχρι

* Ἰδε τόμ. II', σελ. 667.

τῆς σήμερον μεθ' ἡδονῆς ὑπὸ τε τοῦ νηύτου καὶ τοῦ χωρικοῦ τῆς Ἑλλάδος·

Αἱ κρητικαὶ κωμωδίαὶ καὶ τραγωδίαί, αἱ ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα δημοσιευθεῖσαι ὡς καὶ αἱ δημώδεις ποιήσεις, ἃς συνέλεξεν ὁ κ. Παναράκης ἀποδεικνύουσιν ὅτι κατὰ τὸν ις'. καὶ ιζ'. αἰῶνα ὑπῆρξε σπουδαία φιλολογικὴ κίνησις ἐν Κρήτῃ.

Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κρήτης αἱ μόναι ἐλληνικαὶ χῶραι, αἵτινες ἔμειναν ἀπάτητοι ὑπὸ τῶν Τούρκων ἦσαν αἱ ἑπτὰ ἰόνιοι νῆσοι. Περιέχει, ὡς φαίνεται, ἰσράν τινα δύναμιν ὁ ἀριθμὸς οὗτος, ὁ ἀριθμὸς τοῦ Ἑβδομαγέτου Ἀπόλλωνος, καὶ ἐπέβηκεν αὐτὸς εἰς τὰς μὴ ὑποδουλωθεῖσας ἰονίους νήσους ὥσπερ καθῆκον τὸ νὰ ἔδωτι χάριν τῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν ἀδελφῶν των.

Ἡ προγονικὴ γλῶσσα ἐμελετήθη μετὰ ζήλου ὑπὸ τινων λογίων, κατὰ δὲ τὸν ιη'. αἰῶνα δύο Κερκυραῖοι μοναχοὶ διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν πρῶτοι ἀνεκάλυψαν τὸ εἰς τὴν ἀναγεννωμένην ἐλληνικὴν φιλολογίαν ἐν-υπάρχον κάλλος. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ Θεοτόκης ἔγραψε τὰς ὀμιλίας αὐτοῦ τὰς μέχρι τῆς σήμερον καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα γνωστάς. Ἡ καθαρὴ καὶ ἡ ἀρμονία τῆς ἀνχοστηθείσης τύτης γλώσσης προηγέθησαν τοῦ ἔργου τοῦ Κοραΐ, ἔσως δὲ συνετέλεσαν πρὸς ἔμπνευσιν αὐτοῦ.

Ὁ Εὐγένειος Βούλγαρις, ἀσχολούμενος περὶ τὴν θεολογίαν καὶ τὴν φιλολογίαν διανοεῖται αἴφνης νὰ ἐπιχειρήσῃ δυσκατόρθωτον ἔργον, ὅπερ ὅμως κατορθώνει· μεταφράζει τὸν Βιργίλιον εἰς μέτρον καὶ γλῶσσαν Ὀμηρικὴν. Ἐν τούτοις, ἡ Ἰταλὶς ἐξηκολούθει ν' ἀπορροφᾷ τὴν φιλομαθὴ νεολαίαν τῆς Ἑπτανήσου. Ἡ νεολαία αὕτη δὲν ἐμάνθανεν ἀτιμωρητὴ νὰ ἐμπνέηται ὑπὸ τῶν μεγάλων τῆς Ἰταλίας ποιητῶν, νὰ σκέπτηται καὶ νὰ αἰσθάνηται ἰταλιστί. Πολλοὶ νεκροὶ Ἕλληνες ἀπέβηκον τὴν ἔξιν καὶ τὴν γνῶσιν τῆς μητρικῆς γλώσσης. Λόγιοι, Ἕλληνες τὴν καταγωγὴν, ἐξ ὧν ἔνιοι μὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπανέκαμψαν, ἄλλοι δὲ διέμειναν ἐν Ἰταλίᾳ, ὡς ὁ Μάριος Πιέρρος, ὁ Μουστρεξείδης καὶ ὁ Αἰμίλιος Τυπάλδος συνέγραψαν ἰταλιστί. Ἰόνιοι ποιηταὶ ἐξέχυσαν ἐν ἀλλογλώσσοις στίχοις τὸν ἐνθουσιασμόν, τὸν ἡρωϊσμόν καὶ τὴν εὐαισθησίαν αὐτῶν. Ἀλλ' ὅμως οἱ ποιηταὶ οὗτοι τῶν ὁποίων γλῶσσα μητρικὴ ἦτο ἢ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, δὲν ἠδύναντο ν' ἀποβάλλωσι ὁλοσχερῶς τὴν ἐλληνικὴν ἔμπνευσιν. Οὕτως ἔφαλεν ὁ Φόσκολος, ὁ ποιητὴς τῆς Ζακύνθου, ἐφ' ᾧ σεμνύνεται μὲν ἡ Ἰταλία, ἀλλ' ὅστις δὲν ἔπαυσε διὰ τοῦτο νὰ εἶναι Ἕλλην, καὶ ἀπὸ τῆς θεότης αὐτοῦ πατρίδος, περιβεβλημένος δόξαν ἰταλικήν, ἀπέτεινε εἰς τὴν γενέθλιον αὐτοῦ νῆσον τὴν Ζάκυνθον, στίχους πλήρεις πάθους ἐνθέρμου οὐδέποτε ἀπασθεσθέντος. Κατὰ πάσαν πιθανότητα καὶ ὁ Σολωμός, διαβίων καὶ ἐκπαιδευόμενος ἐν Ἰταλίᾳ, θὰ περηκοιλοῖται τὰ βήματα τοῦ Φοσκόλου οὕτινος τὸ κλέος ἐφάνετο ἐπίζηλον εἰς ὅλους τοὺς ποιητὰς τῆς πατρίδος του, ἐὰν τὸ ἐνδοξὸν σάλπισμα τῆς ἐπαναστάσεως δὲν ἐξήγειρεν ἐν τῇ ψυχῇ του τὴν ἐξαψιν τοῦ πολέμου, τὸν πόθον τῆς ἀπελευθερώσεως, τὸ

μῦθος τοῦ τυράννου καὶ τὸν ἀκατάσχετον ἔρωτα τῆς πατρίδος· ἡ ἐξεγερθεῖσα Ἑλλάς εὗρεν ἐν αὐτῷ τὸν ἐθνικὸν ποιητὴν τῆς.

Ὁ κόμης Διονύτιος Σολωμὸς ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τὸ 1798. Πρῶτος αὐτοῦ διδάσκαλος ἐγένετο ἰταλὸς τις ἱερεὺς πρόσφυξ ἐκ Κρεμόνης. Ὁ πατήρ τοῦ Σολωμοῦ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν του ἐν Ἰταλίᾳ δεκατριετῇ ὄντα, πρῶτον εἰς Ἑνετίαν, μετὰ δὲ ταῦτα εἰς Κρεμόνην καὶ ἀπὸ Κρεμόνης εἰς Πεδούην. Ἀπὸ Πανεπιστημίου εἰς Πανεπιστήμιον μεταβαίνων ὁ Σολωμὸς ἐσπούδασε ἄνευ πολλῆς ἐνδελεχείας τὰ νομικά. Ὡς ὁ ἴδιος ἔλεγε, τὸ διδακτορικὸν αὐτοῦ δίπλωμα ὤφειλεν εἰς τὴν μεγάλην τῶν διδασκάλων αὐτοῦ ἐπιείκειαν. Ἐπὶ ἀνῆλθεν εἰς Ζακύνθον οὐχὶ νομομαθῆς, οὐδὲ Ἑλλην εἰσέτι ποιητῆς, ἀλλὰ ποιητῆς Ἰταλός.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία, προετοιμαζέσθαι τὴν ἐπαναστασίαν. Ἡ καθομιλουμένη γλῶσσα ἐφέλλιζε διὰ τῆς φωνῆς τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν τὰς παρχδόσεις τοῦ παρελθόντος.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἡχοῦς τῶν ἡρειπωμένων ναῶν καὶ τῶν ἀποκεκοιμημένων λαῶν, μυστηριώδης τις πνοὴ ἐπανελάμβανε τὸ ὄνομα τῶν ἡρώων καὶ τῶν θεῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Οἱ στίχοι τοῦ Ρήγα ἠκούοντο καὶ ἐπευφημοῦντο πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Χριστόπουλος, ὁ νέος Ἀνακρέων ἔψαλλεν εἰς χαριστᾶτην γλῶσσαν τὸν Βάκχον καὶ τὸν Ἔρωτα. Νέα τις δύναμις, ἐκ τοῦ λαοῦ πηγάζουσα, ἔδιδε ν ἑὰν ζωὴν εἰς τὰς ἀρχαίας παρχδόσεις. Συντρίβουσα τὸν ἀπηρχαιωμένον τύπον τῆς ἀρχαίας ποιήσεως, ἐτήρει τὸ πνεῦμα καὶ τὰς εἰκόνας τῆς. Ἐκ τοῦ λεξικοῦ καὶ ἐκ τῆς γραμματικῆς νεκρᾶς γλώσσης παρήγαγε διάλεκτον ζῶσαν. Ἐπρεπε ἄρα ὅπως ἀπελευθερωθῇ τὸ ἔθνος, νὰ ἀπελευθερωθῇ πρῶτον ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα.

Ἀντικρὺ τῆς Κερκύρας, εἰς τὴν Ἑπείρον, ἦτις εἰσέτι στενάζει ἐπὶ τῷ ἀποχωρισμῷ τῆς κοινῆς μητρὸς, τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὰ Ἰωάννινα, ἕτερος ποιητῆς ὁ Βηλαρᾶς, ὁ ἐφάμιλλος τοῦ Χριστοπούλου, ἔγραψεν εἰς χυδαίαν γλῶσσαν ποιήσεις πλήρεις χάριτος καὶ εὐφυΐας.

Ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα, ἀνευροῦσα τὴν ἀρχαίαν δύναμιν τῆς ἐκφράσεως ἐν τῷ μίσει τοῦ κατακτητοῦ, καὶ ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἡρωϊκῆς τε καὶ ποιητικῆς συνάρμα, δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ Σολωμοῦ εἰ καὶ ἀποκλειστικῶς μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης, ἐν ξένη διατραφεῖσθαι φιλολογίᾳ. Εἰς τὰ πρῶτα ἄσματα, ἅπερ ἤκουσε ἐπιστρέφων ἐκ τῆς ξένης, εἰς τοὺς πρώτους τῆς πατρίδος παλμοὺς, ὁ Ζακύνθιος ποιητῆς διέγνω ὅτι ἐν τῇ δημώδει γλώσσῃ ἐνυπῆρχε τὸ σπέρμα τῆς ἀπελευθερώσεως οὐχὶ μόνον τῆς πατρίδος του ἀλλὰ καὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ διανοίας.

Ἐμελέτησε ἑκτοτε τὴν μητρικὴν διάλεκτον μετὰ ζήλου, ἀπορρίπτων τὴν ἰταλικὴν ἐμπνευσιν καὶ ἀφροσύμενος ὀλοφύχως εἰς τὴν ἐλληνικὴν.

ἀλλ' ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821 τὸν εὔρεν ἀπαράσκευον καὶ μὴ τολμῶντα νὰ πολεμήσῃ μὲ ὄπλον ἀτελές ἔτι.

Τῷ 1822 ὁ Σπυρίδων Τρικούπης, ὁ μέλλων ἱστοριογράφος τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασεως, νέος ἔτι τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ἔκτοτε ἀνὴρ πολιτικός, πρὸς δὲ καὶ ποιητὴς ἔστιν ὅτε ἀξιάγαστος, διελθὼν ἐκ Ζακύνθου συνεφιλιώθη μετὰ τοῦ νεαροῦ Σολωμοῦ. Οὗτος δὲν ἐτόλμησε ν' ἀναγνώσῃ εἰς τὸν συμπατριώτην αὐτοῦ εἰμὴ τὰς ἰταλικὰς αὐτοῦ ποιήσεις, ἀλλ' ὁ Τρικούπης διερμηνεύων τὸ ἐνδόμυχον τοῦ Σολωμοῦ αἴσθημα τὸν ἠλεγξε διότι «Ἕλληνας ὢν ἔψαλλεν εἰς ξένην γλῶσσαν».

Ὁ κ. Πολυλάς ἀντιπρόσωπος ἄλλοτε Κερκύρας εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις βουλὴν, ὅστις μετέφρασεν εἰς στίχους τὴν Ὀδύσσειαν, ἀναφέρει ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ Σολωμοῦ, ὅτι ὁ Τρικούπης, εἰς ὃν ὁ ποιητὴς τῆς Ζακύνθου ἀνεκοίνωσε τὰ πρῶτα αὐτοῦ δοκίμια, ἐνθαρρύνων αὐτὸν διὰ πατριωτικῶν προτροπῶν καὶ γενόμενος μάλιστα διδάτκαλός του εἰς τὰ ἐλληνικά, τὸν ἐπεισεν ἀπαξ διὰ παντός ν' ἀφιερωθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ὑμνήσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐκ τῆς φιλικῆς τῶν δύο νέων πατριωτῶν προῆλθεν ἡ ἐμπνευσις τοῦ ὕμνου εἰς τὴν ἐλευθερίαν. Δὲν εἶναι δὲ τοῦτο ἡ ἐλαχίστη τῶν πρὸς τὴν πατρίδα ἐκδουλεύσεων τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη. Ὁ ὕμνος τοῦ Σολωμοῦ ἀντήχησεν ἀφ' ἑνὸς ἀκροῦ εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος. Πολυάριθμοι μεταφράταις μετέφερον αὐτὸν εἰς τὴν Ἑσπερίαν. Ἡ κοινὴ ἐπιδοκιμασία καθιέρωσεν ἀμέσως τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ ποιητοῦ. Ἐτι καὶ σήμερον τὸ ποίημα τοῦτο εἶναι ὁ ἐθνικός ὕμνος τῆς Ἑλλάδος. Μελοποιηθεὶς ὑπὸ γνωστοῦ Κερκυραίου μουσικοῦ, τοῦ Μαντζάρου, ὁ ὕμνος εἰς τὴν ἐλευθερίαν, συνοδεύει ἀπάσας τὰς πατριωτικὰς ἐκδηλώσεις τῶν Ἑλλήνων. Ἀπὸ δὲ τῆς ἀνακρῆσεως τοῦ βασιλέως Γεωργίου, τὸ ποίημα τοῦτο κατέστη ὁ ἐπίσημος ἐθνικός ὕμνος καὶ πικανίζουσιν αὐτὸν αἱ στρατιωτικαὶ μουσικαὶ ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος ἐν Ἀθήναις ἕως τῆς πλατείας τῆς Κερκύρας.

Ὁ θάνατος τοῦ λόρδου Βύρωνος ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Σολωμὸν ἕτερον ὕμνον περιέχοντα στροφὰς ἀληθοῦς ποιητικοῦ κάλλους. Ἀλλὰ δὲν ἀνευρίσκομεν ἐν αὐτῷ τὸν ἔξοχον ἐκεῖνον συνειρμὸν τῶν εἰκότων, τὴν εὐρεΐαν ἐμπνευσιν, τὸ ὕψος καὶ τὴν ἀφέλειαν τῆς ἐκφράσεως, ἅτινα καθιστῶσιν ἀριστοῦργημα τὸν εἰς τὴν ἐλευθερίαν ὕμνον.

ὍλIGOΙ Ἕλληνες, καὶ ἐκ τῶν ἐνθερμοτέρων ἔτι θυμαστῶν τοῦ Σολωμοῦ, θὰ ἠδύναντο ν' ἀπκγγείλωσι ἀπὸ μνήμης στροφὰς τινὰς τοῦ ὕμνου, «εἰς τὸν λόρδον Βύρωνα», ἐνῶ πάντες γνωρίζουσιν ἐκ στήθους τὸν μέγαν, τὸν ἀθάνατον ὕμνον πρὸς τὴν ἐλευθερίαν.

Ἐν ἐκ τῶν ὠραιότερων ᾠσμάτων τοῦ Σολωμοῦ, εἶναι τὸ τῆς «Φαρμακωμένης», ἐμπνευσθὲν ὑπὸ πραγματικοῦ γεγονότος, ἥτοι τῆς αὐτοχειρίας νεάνιδος, ἣτις ὑπῆρξε θυμὸς ἔρωτος θεωρηθέντος ἐνόχου. Ὁ ποιητὴς ἐγέ-

νετο ὑπερχσιπτιτῆς τῆς ἀτυχοῦς νεάνιδος ἐν τῷ ἄτυκτι τούτῳ :

Τὰ τραγούδια μου τῆλεγες ὅλα
τοῦτο μόνον δὲν θέλει τὸ 'πῆς
τοῦτο μόνον δὲν θέλει τ'ἀκούσης
ἄχ! τὴν πλάκα τοῦ τάφου κρατεῖς κτλ.

Παραθέτομεν ἕτερον ποίημα συγκινητικὸν καὶ ἀφελές, τὸ ὁποῖον ἀνα-
καλεῖ ὡς ἡ φαρμακωμένη τὰ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἀνθολογίας.

Ὁ ποιητὴς ἀγγέλλει εἰς ἀπόντῃ υἱὸν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του.

Ὅπως ἐννοηθῇ ὅλη ἡ χάρις τοῦ ποιήματος τούτου γνωστέον ὅτι ἡ
πρώτη Μαΐου ἐν Ἑλλάδι πανηγυρίζεται ὅπως καὶ ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν. Εἶναι ἡ
ἐορτὴ τοῦ ἔαρος. Τὴν πρώτην τῆς ἡμέρας πρώτης ἐγείρονται ἐνωρίς καὶ
παρεύονται εἰς τοὺς ἀγρούς, ἐνίοτε μάλιστα μεταδραίνουσιν ἐκεῖ ἀφ' ἐσπέ-
ρας, ἐὰν ἡ νύξ εἶναι ὥραία.

Οἱ νέοι συλλέγουσιν ἄνθη, κάμνουσιν ἐξ αὐτῶν στεφάνους καὶ κατόπιν
τοὺς ἀναρτῶσιν ὑπεράνω τῶν θυρῶν, ἐνθὰ κρέμνεται μέχρις οὗ μακρυνθῶ-
σιν. Ἐντεῦθεν ἡ ἀντίθεσις μετὰ τῶν ἄνθεων τοῦ Μαΐου καὶ τοῦ νεκροῦ
τοῦ ἐξηπλωμένου ἐπὶ τῆς νεκρικῆς κλήνης.

Τοῦ πατέρῃ σ' ὅταν ἔλθῃς
δὲν θὰ ἰδῇς παρὰ τὸν τάφον.
Εἴμ' ἐμπρὸς τοῦ καὶ σοῦ γράφω
μέρῃ πρώτη τοῦ Μαΐου.

Θὰ σκορπίσουνε τὸ Μάϊ
πάνω 'στ' ἀκακίαν τοῦ στήθου
γιατὶ ἀπόψε ἀπεκοιμήθη
εἰς τὸν ὕπνον τοῦ Χριστοῦ.

Μόνο μὰς στιγμὴ πρὶν φύγῃ
'ς τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὰ μέρη
ἀργακίνησε τὸ χέρι
ἴσως γὰρ νὰ σ' εὐχρηθῇ.

Εἰς τὰς βορείους τῆς Γαλλίας ἐπαρχίας ὡς οἱ ἡμέτεροι χωρικοὶ ἐορτά-
ζουσιν ἐπίσης τὴν πρώτην τοῦ Μαΐου.

Οἱ νεαροὶ ἐξέρχονται τὴν νύκτα καὶ κόπτουν κλώνους λευκῆς σημύδας,
καὶ ἀφ' ἑκείνης τοῦ περιπλέκουσιν εἰς στεφάνους, οὓς ἀναρτῶσι
ἐν ἀνθοπλόκων ἀλόφων ἐπὶ τῆς θύρας τῆς οἰκίας τῆς μνηστῆς αὐ-
τῶν. Ἐνωσκαὺσιν ἐκ τῶν προτέρων πόσιν εὐχαρίστησιν θὰ κλισθανθῇ ἡ

νεῖνις τὴν ἐπαύριον ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς μεγάλης τρύτης ἀνθοδέσμης, ἥτις φθάνει μέχρι τοῦ παρθύρου αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῇ ὁποίᾳ θὰ σπνύνεται ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, μέχρις οὗ καταιγὶς τις ρίψῃ τὸν Μάιον κατὰ γῆς.

Ὁ Σολωμός ἀρέσκειται εἰς τὴν γλυκύθυμον μελαγχολίαν. Ἀλλ' ἐκεῖνο ἰδίως δι' οὗ προσπελάζει πρὸς τοὺς συγγραφεῖς τῆς ἀρίστης ἐποχῆς τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλολογίας, εἶναι ὅτι οὐδέποτε ἀποπλανᾶται εἰς τὴν ἀόριστον εὐπάθειαν τῆς ποιήσεως τῆς Ἑσπερίας.

Ἴδου ἕτερον παράδειγμα. Εἶναι εἰδύλλιον ἐντελῶς ἐλληνικὸν τὴν ἔμπνευσιν.

Ὁ θάνατος τῆς ὀρφανῆς

Πές μου θυμᾶται, ἀγάπη μου, ἐκείνη τὴν παιδοῦλα
Ὅποῦ 'χε 'ς τὰ ξανθὰ μαλλιά νεοθέριστη μυρτοῦλα;
Ὅποῦ 'χε σὰν παρθενικὸν τριαντάφυλλο τὸ στόμα
Ποῦ 'χε τὰ μάτια γαλανὰ 'σὰν τ' οὐρανοῦ τὸ χρῶμα,
Ποῦ πρὸς τὸ βράδυ πάντοτε μονάχη ἐπερπατοῦσε
Κ' εἶχε κοντά της ἐν ἄρνι ποῦ τὴν ἀκολουθοῦσε;
Ποῦ καθισμένη εὐρίσκαμε, 'ς τὸ ἔρμο περιγιάλι
Καὶ λυπηρὰ ἐτραγουῦσε τῆς ἀνοιξὶς τὰ κάλλη;
Ἄχ! τὸ τραγοῦδι ἀκλούθαε, κυττάζοντας τὸ κῦμα
Μὲ τόση λύπη, ποῦ 'λεγε, ὅπως ἐκύτταε μνημα.
Τὴν μαύρη! τὴν ἀπάντησα τὸ χάραμμά 'ς τὸ δρόμο,
Ἀλλὰ τὴν κόρη τέσσεροι τὴν εἶχανε 'ς τὸν ὦμο.
Χυμένα ἦταν 'ς ὅλο της τὸ λείψανο 'ποῦ εὐώδα
Γιούλια, μοσκούλαις καὶ γαντσίαις, τριαντάφυλλα καὶ ρόδα.
Σδυμμένα ἦταν τὰ μάτια της, 'που φέγγαν 'σὰν ἀστέρι,
Καὶ μὲ κορδέλλαις κόκκιναις δεμένα εἶχε τὰ χέρια.
Ἄχ! κητκιθάζοντάς τηνε οἱ τέσσεροι ἀπ' τὸ βράχο,
Κανεὶς δὲν τὴν ἀκλούθαε πάρεξ τὸ ἄρνι μονάχο,
Καὶ μαραμμένα ἦτανε τὰ ἀνθηρὰ στολίδια,
Ποῦ κάθε αὐγὴ τοῦ ἐμάζονε καὶ τοῦ ἐπλεκεν ἡ ἴδια.
Τ' ἄρνι μόνον ἀκλούθαε, μπέ, μπέ, μπέ, μπέ, φωνάζει,
Πάντα μπέ, μπέ, πάντα μπέ, μπέ, καὶ τὴν παιδοῦλα κράζει.
Μὲ τὸ κοῦδοῦνι 'ς τὸ λαϊμὸ εἰς τοὺς γκρεμμοὺς 'περπάτει
Ντίν, ντίν, 'κουδούνιζε κοντὰ εἰς τὸ στερνὸν κρεββάτι.
Ἐτούτη εἶναι, κόρη μου, ἡ ὡμορφὴ παιδοῦλα,
Ὅποῦ 'χε 'ς τὰ ξανθὰ μαλλιά νεοθέριστη μυρτοῦλα.

ὑπολείπεται ἡμῖν νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ παραδόξου ποιήματος, ὅπερ ἀφῆκε ὁ ποιητὴς ἡμιτελές. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐδημοσιεύθη κατὰ τὴν ἐπο-

χὴν ἐκείνην τοῦ ρωμηντισμοῦ, καθ' ἣν τὸ ἔκρυθμον, τὸ παρὰ φύσιν, τὸ ἐπιτετηδευμένον, τὸ τερχτῶδες ὑπέτρεφον μόνον τὴν φαντασίαν τῶν ποιητῶν. Ἀλλ' ἀνευρίσκει τις ἐν αὐτῷ τὴν τραγικὴν πνοὴν τῆς Αἰσχυλίου ποιήσεως. Δὲν οὐκ ἐποιοῦμεν λόγον περὶ τούτου, ἐὰν τὸ ἔργον δὲν εἴχῃ τι τὸ σπουδαῖον καὶ ἰδιάζον, ἐὰν ἡ δραστὶς δὲν ἀνεκάλει ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ φρίκῃ τὰς περιστάσεις ἐκείνας, αἵτινες ἐνεποιοῦν τρόμον εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, ὅτε ἔβλεπον ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὰς συμφορὰς τοῦ Λαίου ἢ τοῦ Ἀτρέως, καὶ ἐὰν ἐπὶ τέλους τὸ ποίημα τοῦτο, καίτοι πραγματευόμενον ὑπόθεσιν ἐπαχθῇ δὲν εἴχῃ καλλονὰς αἵτινες ἤθελον τιμῆσαι καὶ τοὺς ἐξοχωτέρους τῶν μὴ κλασικῶν ποιητῶν.

Ὁ Λάμπρος ὁ ἥρωες τοῦ ποιήματος, εἶναι ἀνὴρ διεφθαρμένος, ἀλλ' ἀνδρεῖος. Ἀφίνει τρεῖς υἱοὺς καὶ τὴν μόνην αὐτοῦ θυγατέρα, νόθα τέκνα, (τῶν ὁποίων τὴν μητέρα δὲν ἠθέλησε γὰρ νυμφευθῆ), ὅπως ὑπάγῃ μετὰ τῶν Σουλιωτῶν γὰρ πολεμῆτη κατὰ τοῦ Ἀλῆ πρὸς τῶν Ἰωαννίνων. Μία νεῆνις μετημφισμένη ὡς Τοῦρκος σώζει τὸν Λάμπρον καὶ τοὺς Σουλιώτας ἀπὸ ἐχθρικῆς ἐνέδρας. Ἐρχομένης τῆς ἡρώϊδος, ἀνταγαπᾶται ὑπ' αὐτῆς, ὅτε ἐκ σταυροῦ ἐγκεχαρκαγμένου ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς ἐρωμένης αὐτοῦ, ὁ Λάμπρος ἀναγνωρίζει τὴν ἰδίαν θυγατέρα! Τὴν φρικώδη ταύτην ἀλήθειαν μανθάνει οὕτω παρὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς. Εἶναι μόνη ἐπὶ τινος λίμνης· ὁμιλεῖ καὶ κωπηλατεῖ μὲ κεκλιμένην κεφαλὴν. Αἶφνης ὁ πατὴρ ἀκούει ὑπόκωφον ἦχον. Ἡ νεῆνις ἐρρίφθη εἰς τὴν βρθεῖαν λίμνην, ὁ Λάμπρος ἐπιστρέφει οἴκαδε. Εἶναι ἡ παραμονὴ τοῦ Πάσχα.

Καθάρωτατο ἥλιο ἐπρομνηνοῦσε
 Τῆς αὐγῆς τὸ δροσάτο ὕστερο ἄστέρι,
 Σύγνερο, καταχνιά, δὲν ἀπερνοῦσε
 Τ' οὐρανοῦ ἔς ἐκάνένα ἀπὸ τὰ μέρη·
 Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ κινημένο ἀργοφυσσοῦσε
 Τόσο γλυκὸ ἔς τὸ πρόσωπο τ' αἴρι,
 Ποῦ λές καὶ λές μες τῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα·
 Γλυκειὰ ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα.

Χριστὸς ἀνέστη! Νέοι, γέροι, καὶ κόραις
 Ὅλοι, μικροί, μεγάλοι, ἐτοιμαστῆτε·
 Μέσα ἴσ' ταῖς ἐκκλησιααῖς ταῖς δαφνοφόραις
 Μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζώχτητε,
 Ἀνοίξατε ἀγκαλιαῖς εἰρηνοφόραις
 Ὅμπροστά ἴσ' τοὺς Ἀγίους, καὶ φιληθῆτε·
 Φιληθῆτε γλυκὰ, χεῖλη μὲ χεῖλη,
 Πέστε Χριστὸς Ἀνέστη, ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

Ἄλλ' εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ἐν ἣ ὁ Λάμπρος εἰσέρχεται μὲ καρδίαν διεφθαρμένην τρομερὰ ὀπτασίᾳ ἐπιφαίνεται αὐτῷ. Τὰ νεκρὰ αὐτοῦ τέκνα τρέχουσι κατόπιν του καὶ μὲ τὰ πελιδνὰ χεῖλη των ζητοῦσι νὰ δώσωσιν εἰς τὸν Λάμπρον τὸ φίλημα τῆς εἰρήνης. Ἡ περιστροφή αὕτη τῶν νεκρῶν φασμάτων ἐντὸς τῆς ἐρήμου ἐκκλησίας εἶναι φρικώδης, ἀλλὰ δὲν ἔχει τι τὸ ἀηδές.

Παραδοξοτάτην ἐντύπωσιν προξενεῖ ἡ σκηνὴ ἐν ἣ ὁ Λάμπρος ἀποτείνεται εἰς τὴν μητέρα τῆς θυγατρὸς του ἣν ἐπανευρίσκει. Πλειστάκις δοκιμάζει νὰ τῆς εἰπῇ «πρᾶμμι φρίχτὸ, ποῦ κανενοῦ δὲν τώπε». Διστάζει, θέλει νὰ τὸ εἴπῃ, σταματᾷ καὶ ἀρχίζει ἐκ νέου. Ἡ μήτηρ ἐπὶ τέλους μαντεύει.

Ὁ ἔνοχος φεύγει καὶ ζητεῖ τὴν αἰωνίαν λήθην εἰς τὰ νερὰ ἐνθα ἡ κόρη του εὔρε τὸν θάνατον. Ἡ δὲ μήτηρ παράφρων πληροὶ τὴν ἐρημίαν μὲ τὰ ἄσματά της.

Ταῦτα πάντα εἶναι δραμκτικώτατα, αἱ εἰκόνες, αἱ ἐρωτικαὶ σκηναί, αἱ ἀραὶ φέρουσι χαρακτῆρα κατὰ πληκτικὸν καὶ πρωτότυπον. Φωτιζόμενον ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῆς Ἑλλάδος τὸ φοβερὸν δὲν φαίνεται εἰδεχθές.

Ὁ Σολωμὸς διῆλθε τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ἐν Κερκύρᾳ ἀπολαύων τῆς ὑπολήψεως καὶ τοῦ θαυμασμοῦ τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ. Ἀπεβίωσε τῷ 1857, πρὶν ἢ ἴδῃ τὰς Ἰονίους νήσους, τὰς ὁποίας τοσοῦτον ἠγάπα ἠνωμένως τῇ μητρὶ πατρίδι, ἣν ἔτι μᾶλλον ἠγάπα. Ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἠλπίζετο ὅτι οἱ κληρονόμοι του θὰ ἐδημοσίευσον ἀνέκδοτα ποιήματά του. Ἄλλ' εἰς μάτην.

Ἡ πλήρης ἐκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Σολωμοῦ τῶν ἐκδοθέντων ὑπὸ τοῦ κ. Πολυλά τοῦ 1859 δὲν περιλαμβάνει, πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων, ἢ ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔδρεψε ἐκ τῶν χειλέων τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῆς ποιητοῦ, ζῶντος ἔτι. Τὸ κληροδότημα, ἂν καὶ ἐλλιπὲς εἶναι οὐχ' ἦττον πολύτιμον.

Β'

Ὁ Ἀνδρέας Κάλβος ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τὸ 1796. Συμπολίτης καὶ σύγχρονος τοῦ Σολωμοῦ ἐσπούδασεν ἐπίσης ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ βαθύτερον ἐκεῖνου· ὁ Σολωμὸς δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ διὰ μόνου τοῦ εὐγενοῦς τίτλου τοῦ ποιητοῦ. Εἰς τὸν τοῦ Κάλβου δέον νὰ προστεθῇ καὶ ὁ τοῦ λογίου.

Φίλος τοῦ Φοσκόλου, ὅστις ἦτο ἐπίσης συμπολίτης του, ὁ Κάλβος προσκολληθήναι εἰς αὐτόν.

Γενόμενος γραμματεὺς αὐτοῦ τὸν ἠκολούθησε, πρῶτον εἰς Γενεύην τῷ 1816, μετὰ δὲ ταῦτα εἰς Λονδίνον, τῷ 1819. Ἄλλ' ἐπῆλθεν αἴφνης ρῆξις μεταξὺ τῶν δύο ποιητῶν.

Ἡ γεωρική αὐτῶν ὀξυθυμία ἢ τὸ εὐερέθιστον τοῦ χαρακτῆρός των,

ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τῶν πρώτων αὐτῶν διενέξεων· ἀποῦ δὲ πολλάκις συνδιηλλάγησαν, τέλος δ' ἔλυσαν ὁριστικῶς τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλίαν τῷ 1821.

Ὁ Κάλβος συμπεθεὶς ἐν Λονδίνῳ νέαν Ἀγγλίδα ἐχρησιμοποίησε τὰς γνώσεις του διδάσκων ἑλληνικά. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἔχαιρε τὴν φήμην λογίου, πρὶν ἢ ἀποκτήτῃ ὄνομα ὡς Ἑλλήν συγγραφεύς. Οὐδέποτε ποιητῆς ἐπρὸς κίτθῃ διὰ πλειοτέρας δυνάμεως καὶ πρωτοτυπίας. Ἡ ἔμπνευσις αὐτοῦ εἶναι ὑψηλή, ἡ ἔκφρασις πλήρης πάθους, ἡ φαντασία του εὐρεΐα, ἡ δὲ διατύπωσις αὐτῆς διακπεπονημένη. Ἐχει ὅπως ὅλως ἴδιον, ἡ γλῶσσα αὐτοῦ οὔτε ἡ χυδαία διάλεκτος εἶναι, οὔτε ἡ τότε ἐν χρήσει παρὰ τοῖς λογίοις. Ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ ἣν ἐδίδασκεν ἐξήτησεν ἐπὶ τοῦ ὅρους καὶ τοῦ ρυθμοῦ αὐτοῦ τοιαύτην ἐπιρραήν, ὥστε περιφρονεῖ τὰς ἀξιώσεις τοῦ κοινοῦ εἰς δ' ἀποτείνεται. Ἀψηρῶν τὰ ἀρέσκοντα εἰς τοὺς συγχρόνους αὐτοῦ, ἐπιζητεῖ ὑπεροπτικῶς ἰδιόζοντα τύπον πρὸς ἔκφρασιν τῶν ἰδεῶν του. Ὁ Κάλβος ἐπινόει ἴδιον μέτρον οὔτινος τὸ βεβαιωσμένον μαρτυρεῖ τὴν προσπάθειαν τῆς ἐφευρέσεως.

Ἐν Ἑλλάδι δ' λαὸς δὲν ἐννόητε τὸν ποιητὴν τῶν ᾠδῶν. Μόνοι οἱ λόγιοι θαυμάζουσι τὴν δύναμιν καὶ τέχνην τῶν ποιημάτων τοῦ Κάλβου. Ἐάν δ' Ἰακύνθιος ποιητῆς ἔζη εἰς τὴν πετρίδα του, ὁμιλῶν καθ' ἑκάστην τὴν ζῶσαν γλῶσσάν του, περιοριζόμενος ν' ἀνευρίσκη εἰς τὰς νέας λέξεις τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν πρὸς τὰς ἀρχαίας, ὁ Κάλβος θὰ ἐγένετο ὁ πρῶτος τῶν ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἔδει πρὸς τοῦτο νὰ εἶχεν ἀκούσει, ὡς ὁ Σολωμός ἐν Ἰακύνθῳ, τὸν Τρικούπην λέγοντα: ψάλλε μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐάν θέλῃς νὰ ψάλλῃ τοὺς στίχους σου ἡ Ἑλλάς!!

Ἡ Ἑλλάς δὲν ἔψαλλε τὰς ᾠδὰς τοῦ Κάλβου. Ὅπως γείνη καταληπτὸς εἰς τοὺς πολλοὺς ἦτο σχεδὸν ἀνάγκη νὰ μεταφρασθῇ, ἀλλ' οὐχ' ἥττον ὁ Κάλβος κατέχει ἐν τῇ ἑλληνικῇ γραμματολογίᾳ θέσιν, ἣν ἠδύναντο καὶ οἱ δημοτικώτεροι τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν νὰ φθονήσωσι. Ἄς κρίνῃ τις περὶ τούτου ἐκ τῶν ἐξῆς παραθέσεων.

ᾠδὴ πρώτη.

Ὁ φιλόπατρις

ὦ φιλότατῃ πατρί, ὦ θαυμασίᾳ νῆσος
Ζακύνθος, σὺ μοῦ ἔδωκες
τὴν πνοὴν καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος
τὰ χρυσὰ δῶρα.

Ποτὲ δὲν σὲ ἐλησμόνησα ποτέ. Καὶ ἡ τύχη μ' ἔρριψε
μακρὰ ἀπὸ σέ· μὲ εἶδε
τὸ πέμπτον τοῦ αἵωνος
εἰς ξένα ἔθνη.

Ἄλλὰ εὐτυχὴς ἢ δούστηνος,
Ὅταν τὸ φῶς ἐπλούτει
τὰ βουνὰ καὶ τὰ κύματα
σὲ ἐμπρὸς τῶν ὀφθαλμῶν μου,
πάντοτε εἶχον.

Σὺ ὅταν τὰ οὐράνια
ρόδα μὲ τὸ ἀμυρότατον
πέπλον σκεπάζει ἡ νύκτα,
Σὺ εἶσαι τῶν ὀνείρων μου
ἡ χαρὰ μόνη.

Τὸ κύμα Ἰόνιον πρῶτον
ἐφίλησε τὸ σῶμα,
πρῶτοι οἱ Ἴόνιοι Ζέφυροι,
ἐχάιδευσαν τὸ στήθος
τῆς Κυθερείας.

Κι' ὅταν τὸ ἐσπέριον ἄστρον
Ὁ οὐρανὸς ἀνάπτη
καὶ πλέωσι γέμοντα ἔρωτος
καὶ φωνῶν μουσικῶν
θαλάσσια ξύλα,

Φιλεῖ τὸ ἴδιον κύμα,
οἱ αὐτοὶ χαιδεύουν Ζέφυροι
τὸ σῶμα καὶ τὸ στήθος
τῶν λαμπρῶν Ζακυνθίων,
ἄνθος παρθένων.

Μοσκοβολάει τὸ κλῖμα σου,
ὦ φιλότατη πατρίς μου,
καὶ πλουτίζει τὸ πέλαγος
ἀπὸ τὴν μυρωδιᾶν
τῶν χρυσῶν κίτρων...

Ἡ λαμπὰς ἡ αἰώνιος
σοῦ βρέχει τὴν ἡμέραν
τοὺς καρπούς, καὶ τὰ δάκρυα
γίνονται τῆς νυκτὸς
εἰς ἐσὲ κρίνα.

Ἄς μὴ μοῦ δώσῃ ἡ μοῖρά μου
εἰς ξένην γῆν τὸν τάφον·
εἶναι γλυκὺς ὁ θάνατος
μόνον ὅταν κοιμώμεθα
εἰς τὴν πατρίδα.

Ἡ πρώτη συλλογὴ τῶν ᾠδῶν τοῦ Κάλβου, «ἡ Λύρα», ἐδημοσιεύθη ἐν Γενεύῃ τῷ 1824. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξεδόθη μετὰφρασις αὐτῶν γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ κ. Stanislas Julien. Ἐν ἔτει 1826 ἐδημοσιεύθη ἐν Παρισίοις ἐτέρη μετὰφρασις συλλογῆς νέων ᾠδῶν τοῦ Κάλβου, μετὰ προσθήκης ἀπικνησματος ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ Χριστοπούλου, ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τῶν *Helléniennes*, P. de C. (ἦτοι τοῦ Pauthier de Censay). Ἀξιοσημεῖωτον εἶναι ὅτι οἱ μεταφραστικὲς τοῦ Κάλβου ὑπῆρξαν ἀμφοτέρωι δύο τῶν ἀρίστων συγγράφων Σινολόγων.

Ὁ Κάλβος θεωρεῖ μακρόθεν τὸ αἵματηρὸν δρᾶμα τῆς ἐπαναστάσεως. Οἱ ἥρωες οἱ περικλεεῖς νικῶντες νίκας εἶναι ἀδελφοὶ αὐτοῦ· αἱ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐνσκήπτουσαι φοβεραὶ καταστροφαὶ ἐπιτεκνέουσιν εἰς τὴν πατρίδα του. Ὁ ποιητὴς δὲν δύναται μὲν νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος γῆς· ἀλλ' οὐχ' ἦτον ἐξάπτει τὴν καρδίαν του ὁ λατλαψ τοῦ πατριωτισμοῦ. Ψάλλει τὴν τραγικὴν ἐποποιίαν λαοῦ θνήσκοντος ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ν' ἀναζήσῃ. Ἀφέλεια θεία ἥτις θὰ προκλέσῃ τὸ μείδιμα τῆς τύχης!

Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Ἑλλήνων προδόντων ἐν Κωνσταντινουπόλει, νέε ἐπῆλθεν εἰς τοὺς Ἕλληνας θλίψις, ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τῆς ὀλοσχεροῦς καταστροφῆς τοῦ ἱεροῦ λόχου ἐν Δραγασανίῳ τῆς Βλα-

χίρας. Ὁ λόχος οὗτος περιελάμβανε τὸ ἄνθος τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας, τοὺς υἱοὺς τῶν ἀρίστων οἰκογενειῶν, σπουδαστὰς σπεύσαντας ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑσπερίας ὅπως τεθῶσιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ὑψηλάντου.

Γνωστὸν εἶναι ὅτι τὸ πρῶτον τῆς ἐπαναστάσεως σύνθημα ἐδόθη ἐν Βλαχίᾳ. Σκοπὸς τῶν Ἑλλήνων ἦτο νὰ διαδοῖη ταῦτοχρόνως τὸ πῦρ τῆς ἐπαναστάσεως ἀπανταχοῦ, ὅπως διὰ τῆς ἐπεκτάσεως προσλάβῃ μεγαλητέραν δύναμιν. Τὸ αἶμα τῶν πρώτων μαρτύρων τῆς ἐλευθερίας δὲν ἐχύθη ἐπὶ ματκίῳ· ἡ Ἑλλάς ἔδρεψε μετέπειτα τοὺς ἐνδόξους αὐτοῦ καρπούς.

Ὁ Κάλδος ἀπατίνει εἰς τὸν ἱερὸν λόχον τὰς ὠραίας τὰς στροφάς :

Σᾶς ἀρπαξεν ἡ τύχη
τὴν νικητήριον δάφνην,
καὶ ἀπὸ μυρτιᾶν σᾶς ἐπλεξε
καὶ πένθιμον κυπάρισσον
στέφανον ἄλλον.

Ἄλλ' ἂν τις ἀποθάνῃ
διὰ τὴν πατρίδα, ἡ μύρτος
εἶναι φύλλον ἀτίμητον,
καὶ καλὰ τὰ κλαδιὰ
τῆς κυπάρισσου.

Ἀπὸ τὴν στάμναν χύνει
τὰ ρεύματα τῆς λήθης
καὶ τὰ πάντα ἀφανίζει·
χάνονται πόλεις, χάνονται
βασίλεια καὶ ἔθνη.

Ἄλλ' ὅταν πλησιάσῃ
τὴν γῆν ὅπου σᾶς ἔχει,
θέλει ἀλλάξῃ τὸν δρόμον του
ὁ χρόνος, τὸ θαυμάσιον
χῶμα σεβάζων.

Αὐτοῦ, ἀφ' οὗ τὴν ἀρχαίαν
πορφυρίδα καὶ σκῆπτρον
θέσωμεν τῆς Ἑλλάδος,
θέλει φέρει τὰ τέκνα τῆς
πᾶσα μητέρα.

Καὶ δακρυχέουσα θέλει
τὴν ἱερὰν φιλήσῃ
κόνιν, καὶ εἰπεῖ τὸν ἐνδοξόν
λόχον, τέκνα μιμήσατε,
λόχον ἡρώων!

Ἄλλη συμφορὰ τόσῳ τρομερωτέρῳ καθ' ὅσον δὲν ἐπληττε στρατιώταις ἄλλ' ἄθῳα ὄντα, ἐνέπλησε φρίκης τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ἦτοι αἱ σφαγαὶ τῆς Χίου. Αἱ σφαγαὶ ἐκαῖναι κατέστησαν τότε ἐν Γαλλίᾳ γνωσταὶ διὰ τῆς ἀπανταχοῦ διασπορᾶς εἰκόνων καὶ δημωδῶν ᾠσμάτων.

Ἴδού στροφαί τινες ἐκ τῆς ᾠδῆς τοῦ Κάλδου εἰς τὴν Χίον.

Τὰ γαλακτώδη μέλη
τῶν παρθένων τῆς Χίου
πλέον ἐσὺ δὲν ραντίζεις
ὦ λαμπρὸν τοῦ Αἰγαίου
ἱερὸν ρεῦμα.

Ἐκεῖ ὅπου ἡ πανήγυρις
τῶν Μουσῶν τῆς Ἑλλάδος
ἀναπτε τὰ πύρα
καὶ τῶν ποδῶν ἐσήμαινε
τ' ἄλυπον μέτρον.

Ὑβριστικῶς, ὑπερήφανα
τύμπανα ἀκούω, καὶ βλέπω
τὴν Ναβαθαίαν· εἰς αἶμα
βαμμένη ἐπὶ τοὺς πύργους
ἀεροκινεῖται.

ὦ λαιμοὶ τῶν ἁθῶν
παιδιῶν μας, ὦ πλευρὰ
σεβάσμια τῶν μητέρων,
γερόντων κόμαι εἰς τὸ αἶμα
ἀθλίως βρεγμέναι.

Ἐκδίκησιν ζητεῖτε,
ἢ φωνή σας ἠκούσθη.
Ποτὲ εἰς τὴν γῆν οἱ ἀθάνατοι
τοὺς ληστὰς δὲν ἀφίνουσι
ἀτιμωρήτους.

Ἄν φύγωσι τὸ δρέπανον
θανατηφόρον, φάρμακον
εἰς τὰ χεῖλη εὐρίσκουσι
τοῦ ὕμεναίου καὶ δράκοντος
εἰς τὰ ποτήρια.

Τί λέγω . . . τιμωρίαν
ἀληθινὴν καὶ μόνην
φρικτὴν οἱ μικροὶ
ἔχουσιν ἄλλην.
Τὴν ἔνδειαν τῆς γλυκείας
γελήνης τῶν δικαίων·
ὡς ἐρημώνη ὁ πόλεμος
τὴν Ἑλλάδα πρὶν εὖρη
τῆς Χίου τὴν μοῖραν.

Ἡ τιμωρία δὲν βραδύνει νὰ ἐπέλθῃ. Ἴδου ὁ Κανάρης ! Ἡ Χίος θὰ λάβῃ
ἐκδίκησιν.

Ἡ ἀ ἠφαιστεια

Χλωρά, μοσχοβολοῦντα
Νησία τοῦ Αἰγαίου πελάγους,
εὐτυχισμένα χώματα,
Ὅπου ἡ χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη
πάντα ἐκατοίκησε.

Τί τὰ θυμάσια ἐγίνηκαν
κοράσια σας, ὅπ' εἶχον
ψυχὴν σὰν φλόγα, χεῖλη
σὰν δροσισμένα ρόδα,
λαιμὸν σὰν γάλα.

Στὰ πλούσια περιβύλια σας
βασιλικὸς καὶ κρῖνοι
ματαίως ἀνθίζουν ἔρημα
οὔτ' ἓνα χέρι εὐρίσκεται
νὰ τὰ ποτίζῃ

Ἐλεύθερα, ἀχαλίνωτα
μέσα εἰς τὰ ἀμπέλια τρέχουν
τ' ἄλογα καὶ εἰς τὴν ράχιν τους
τὸ πνεῦμα τῶν ἀνέμων
κάθετοι μόνον.

Εἰς τὸν αἰγιαλὸν
ἀπὸ τὰ οὐράνια σύγνεφα
ἀφύσως καταβαίνουσι
κραυγάζοντες οἱ γλάροι
καὶ τὰ γεράκια.

Βαθειὰ εἰς τὴν ἄμμον βλέπω
χπραγμένα πκτήματα
ζώντων παιδιῶν καὶ ἀνθρώπων·
ὅμως ποῦ εἶναι οἱ ἄνθρωποι
ποῦ τὰ παιδιὰ ;

Φρικτὸν θλιβερόν θέαμα
τριγύρω μου ἐξανοίγω
ποίων εἶναι τὰ σώματα
ποῦ πλέουσι στὰ κύματα ;
ποίων τὰ κεφάλια ;

Βλέπω βλέπω εἰς τὴν θάλασσαν
πετώμενον τὸν στόλον
ἀγρίων βαρβάρων.

Κύτταξε πῶς ὁ ἥλιος
χρυσώνει τὰ πανιά των,
κύτταξε πῶς τὸ πέλαγος
ἀπὸ σπαθιδῶν ἀκτῖνας
τρέμον ἀστράπτει.

Ἀπὸ τὰς πρύμνας χύνεται
γεμίζων τὸν αἶρα
κρότος μυρίων κυμβάλων
καὶ μέσα εἰς τὸν θόρυβον
ψάλματα ἐκβοῶσιν.

Ἴδου καὶ ἄλλα νησία
τὴν λύσσαν σὰς προσμένουσι,
πόλεις ἰδοὺ καὶ ἀλίκτυπος
Ξηρὰ κατοικημένη
ἀπ' ἔθνη ἀθῶα.

Διὰ σᾶς ἡρώων κοπάδια
δὲν φθάνει ἡ Χίος, ἡ Κύπρος,
τῶν Κυδωνιῶν δὲν φθάνουσι
τῆς Κέσσου καὶ τῆς Κρήτης
ἡ κατοικία.

ὦ Ἕλληνες, ὦ θεῖαι
ψυχαὶ ποῦ εἰς τοὺς μεγάλους
κινδύνους φανερόντε
ἀκάματον ἐνέργειαν
καὶ ὑψηλὴν φύσιν.

Πῶς ἀπὸ σᾶς καμμία
δὲν τρέχει τῶρ, πῶς
ἔκεῖ μέσα εἰς τὰ πλεόμενα
δὲν ρίχνεσθε κινάδια
τῶν πολεμίων;

Ἄς ἔκβη αὐτός. — Νὰ βλέπω
ταχεῖαν ὡς τὰ ἀπλωμένα
πτερὰ τῶν γερανῶν
ἔρχονται δύο κατάμαυραι
τρομεραὶ πρῶραι.

Παύει ὡς τόσον ὁ κρότος
τῶν μουσικῶν ὀργάνων,
τ' ἀγκρινὰ τραγούδι
παύουν καὶ τὰ ὑπερήφανα
βλάσφημα μέτρα.

Μόνον ἀκούω τὸ φύσημα
τοῦ ἀνέμου, ὅπου περνῶντας
εἰς τὰ κατάρτια ἀνάμεσα

Οἱ κατὰ θάλασσαν θρίαμβοι τῶν Ἑλλήνων ἐνέπνευσαν εἰς τὸν Κάλβον
ἐτέραν ὥδην τόσῳ ὠραίαν, ὥστε οὐδεμίαν σχεδὸν στροφὴν αὐτῆς δυνά-
μεθα ν' ἀποκόψωμεν ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ παραθέσει.

Ὁ ὠκεανὸς

Γῆ, τῶν θεῶν φροντίδα,
Ἑλλάς ἡρώων μητέρα,

καὶ εἰς τὰ σχοινιά σχισμένους
βιαίως σφυρίζει.

Μόνον ἀκούω τὴν θάλασσαν
ποῦ ὡσὲν μέγα ποτάμι
ἀνάμεσα εἰς τοὺς βράχους
κτυπῶντας μυρμυρίζει
γύρω εἰς τὴν σκιάφην.

Νὰ αἶ κραυγαὶ καὶ ὁ φόβος
νὰ, ἡ ταραχὴ καὶ ἡ σύγχυσις
ἀπὸ παντοῦ σηκώνονται
καὶ ἀπλόνουν πολυάριθμα
πανία νὰ φύγουν.

ὦ πῶς ἀπὸ τὰ μάτια μου
ταχέως ἐχάθη ὁ στόλος·
πλέον δὲν ξανοίγω τῶρ
παρὰ καπνοὺς καὶ φλόγας
οὐρανομήκεις.

Ἐξω ἀπὸ τὴν θάλασσαν
πυρκαϊὰν νικήτριαν·
ἰδοὺ πάλιν ἐκβάλλουν
σωσμένοι αἱ δύο κατάμαυραι
θαυμάσαι πρῶραι.

Πετάουν, ἀπομακρύνονται
σ' τὸ διάστημα τοῦ ἀέρος
χωσμένοι, γίνονται ἀφαντοὶ·
διαβαίνουσιν ἐπαιάνιζον
κ' ἤκουεν ὁ κόσμος

Κανάρη! καὶ τὰ σπήλαια
τῆς γῆς ἐβόουν Κανάρη
καὶ τῶν αἰώνων τὰ ὄργανα
ἔσως θέλουν ἀντυχήσουν
πάντα Κανάρη!

φίλη γλυκεῖα πατρίδα μου,
νύκτα δουλείας σ' ἐσκέπασε,
νύκτα αἰώνων.

Οὕτω εἰς τὸ χάος ἀμέτρητον
τῶν οὐρανίων ἐρήμων
νυκτερινὸς ἐξάπλωσεν
ἔρως τὰ πλατέα
πένθιμα ἐμβόλια.

Καὶ εἰς τὴν σκοτιὰν βαθεῖαν
εἰς τὸ ἀπέραντον διάστημα
τὰ φῶτα σιγαλέα
κινῶνται τῶν ἀστέρων
λελυπημένα.

Ἐχάθησαν ἡ πόλεις
ἐχάθησαν τὰ δάση
Κ' ἡ θάλασσα κοιμᾶται
καὶ τὰ βουνὰ καὶ ὁ θόρυβος
παύει τῶν ζώντων.

Εἰς τὰ φρικτὰ βασίλεια
δμοιάζει τοῦ θανάτου
ἡ φύσις ὅλη· ἐκεῖθεν
ἦχος ποτὲ δὲν ἔρχεται
ἔμνων ἢ θρήνων.

Ἀλλὰ τῶν μακαρίων
σταύλων ἰδοὺ τὰ ἥδια
κάγκελλα ἢ ὄρσι ἀνοίγουσι,
ἰδοὺ τ' ἀκάμαντα ἄλογα
τοῦ ἡλίου ἐκβαίνουν.

Χρυσᾶ, φλογώδη καίουσι
τοὺς δρόμους τοῦ ἀέρος
τὰ ἀμιλλητήρια πέταλα,
τοὺς οὐρανοὺς φωτίζουν,
λάμπουσι ἢ χαῖται

Τώρα ἐξανοίγει τ' ἄνθη
εἰς τὸν δροσώδη κόλπον
τῆς γῆς ἡ αὐγὴ καὶ φαίνονται
τώρα τῶν φιλοπόνων
ἀνδρῶν τὰ ἔργα.

Τὰ μυρισμένα χεῖλη
τῆς ἡμέρας φιλοῦσι
τὸ ἀναπαυμένον μέτωπον
τῆς οἰκουμένης, φεύγουσιν
ὄνειρα, σκότος.

Ὕπνος σιγὴ! καὶ πάλιν
τὰ χωράφια, τὴν θάλασσαν,
τὸν αἶρα γεμίζουν
καὶ τὰς πόλεις μὲ κρότον
ποίμνια καὶ λύραι.

Εἰς τοῦ σπηλαίου τὸ στόμα
ἰδοὺ προβαίνει ὁ μέγας
λέων, τὸν φοβερὸν
λαίμῳ τετριχωμένον
βρέμων τινάζει.

Ὁ αἰτὸς ἀφίνει
τοὺς κρημνοὺς ὑψηλοὺς·
κτυπάουσιν ἡ πτέρυγες
τὰ νέφη καὶ τὸν Ὀλυμπον
ἡ κλαγγὴ σχίζει.

Ἐθλίψε τὴν Ἑλλάδα
νύκτα πολλῶν αἰώνων
νύκτα μακρᾶς δουλείας
αἰσχύνῃ ἀνδρῶν ἢ θέλημα
τῶν ἀθανάτων.

Ἡ χώρα τότε ἐφαίνετο
νκὸς ἡρειπωμένος
ὅπου οἱ ψαλμοὶ σιγάουσι
καὶ τοῦ κισσοῦ τὰ ἀτρέμητα
φύλλα κοιμῶνται...

Οὕτω ἀπὸ τοῦ Ἀθωνος
τὰ δένδρα ἕως τοὺς βράχους
τῆς Κυθήρας κυλίουσι
τὴν ἁμαξάν βραδεῖαν
οὐρανοδρόμον·

Ἡ τρίμορφος Ἐκέτη
ἐθεώρει τὰ πλοῖα
εἰς τοῦ Αἰγαίου τοὺς κόλπους
λάμνοντα ἀδόξως, φεύγοντα
διασκορπισμένα.

Σὺ τότε ὦ λαμπροτάτη
κόρη Διός, τοῦ κόσμου
μόνη παρηγορίχ,
τὴν γῆν μου σὺ ἐνθυμήθηκες,
ὦ ἐλευθερία...

Σχισμένη ὑπὸ μυρίας
 πλώρας ἀφρίζει ἡ θάλασσα,
 τὰ πτερωμένα ἀδράχτια
 ἐλεύθερα ἐξαπλόνονται
 εἰς τὸν αἴρα. . . .

Πεφλημένα θρέμματα
 ὠκεανοῦ γενναῖα
 καὶ τῆς Ἑλλάδος γνήσια
 τέκνα καὶ πρωτοστάται
 ἐλευθερίας.

Χαίρετε σεῖς καυχήματα
 τῶν θαυμασίων Σπερσίας,
 Ὑδρας, Ψαρῶν, σκοπέλων,
 ὅπου ποτὲ δὲν ἄραξε
 φόβος κινδύνου. . . .

ὦ ἐπουράνιος χεῖρα!
 σὲ βλέπω κυβερνοῦσαν
 τὰ τρομερὰ πηδάλια,
 καὶ τῶν ἡρώων ἡ πρῶραι
 ἰδοὺ πετάουν.

Ἴδοὺ κροτοῦν, συντρίβουσι
 τοὺς πύργους θαλασσίους
 ἐχθρῶν ἀπείρων σκάφη,
 ναύτας, ἱστία, κατάρτια
 ἡ φλόγα τρώγει.

Καὶ καταπίνει ἡ θάλασσα
 τὰ λείψανα. Τὴν νίκην
 ὕψωσε, ὦ λύρα! ἄν ἤρωες
 δοξάζωνται, τὸ θεῖον
 φιλεῖ τοὺς ὕμνους. . . .

Πνοὴ τῆς ἀρχαιότητος διαπερᾶ τὰς ὁδὰς ταύτας. Ἡ ἐμπνευσίς των εἶναι εἰλικρινής, αἱ εἰκόνες ἀπλαῖ καὶ μεγαλοπρεπεῖς, τὸ αἶσθημα ἰσχυρὸν καὶ συγκεντρωμένον, ἡ δὲ ἀντίληψις εὐγενής.

Ὁ Κάλβος εἶναι Πίνδαρός τις ἡπιώτερος, μᾶλλον συγκερασμένος· εἶναι νέος ψάλτης τῶν Ὀλυμπιονικῶν, ἀλλὰ ζήτας μακρὰν τῆς πατρίδος εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν, ἀντὶ τῆς ἀκμάζου σφριγῶσα ὑπὸ τὸν ἥλιον τῆς ἐλευθερίας, ἐστένχζε ὑπὸ τὸν ζυγὸν βαρβάρου δουλείας. Καταδικασθεὶς ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας του ν' ἀναβαίνει, κατὰ τὸν Δάντην, τὴν κλίμακα τοῦ ξένου, ἐμπορεῖται πνεύματος ἐνθέρμου ὅπερ κατηνύσθη εἰς τὰ ξένα, ἐνῶ ἴσως ἤθελεν ὑπὲρ τὸ μέτρον ἐξελθῆναι ἐν τῷ μέσῳ τῆς πάλης. Ὡς πρὸς τε τὸ ὕψος καὶ τὰς ἰδέας, τὰ ποιήματα τοῦ Κάλβου εἶναι ἐντέχνως συνηρμολογημένα, μετὰ μέτρου, ἄνευ ὑπερβολῶν, ἄνευ ψευδοῦς ἐπιζητήσεως ἐνθουσιασμοῦ. Εἶναι ἀληθῆς ποίησις.

Ἐν τούτοις, ὡς εἵπομεν, ὁ Κάλβος σχεδὸν ἐλησμονήθη· αἰτία δὲ τούτου ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, ἣτις δὲν εἶναι ἡ ἐμιλουμένη οὔτε ἐν Ζακύνθῳ, οὔτε ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Φροντίζει ὑπερβολόντως περὶ τῆς φράσεως καὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν λέξεων του· λαμβάνει ὑπ' ὄψιν μᾶλλον τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς ἢ τὰ κλέφτικα ἄσματα. Διὰ τῆς παρατόλμου τῶν λέξεων μεταθέσεως βιάζει τὴν νέαν ἑλληνικὴν, τῆς ὁποίας ἡ ἀφέλεια τοσοῦτον μετὰ τῆς λυρικῆς ποιήσεως συνδυάζεται, τῆς ὁποίας καὶ αἱ ἀνωμαλίαι αὐταὶ εἶναι πλοῦτος εἰς κάλαμον δεξιόν. Ἀλλ' ὅ,τι δὲν δύναται τις νὰ διαφιλονεικήσῃ εἶναι ἡ ἰδιόζουσα αὐτῷ πρωτοτυπία. Οὐδαμοῦ αἱ καταφανεῖς ἐκεῖναι ἀπομιμήσεις, αἱ ἐπιτηδεύσεις καὶ ἐπιδείξεις αἰσθημάτων ἐπιδείκτων καὶ ὀθνείων.

Ὁ Σολωμός, μεθ' ὅλους τοὺς πρώτους αὐτοῦ δισταγμούς, κατώρθωσε διὰ

τῆς περὶ αὐτὸν λαλουμένης γλώσσης καὶ πλάττη ὄργανον πλήρες δυνάμεως. Τὸν κατηγοροῦσι σήμερον ὡς μὴ ἀκούοντως ἐν-τριβῇ περὶ τὴν ἐλληνικὴν. Ἰσως, ἀλλὰ τοῦτο δὲν παρκτηρεῖται οὔτε ὅταν ἀνγκινώσκη τις οὔτε ὅταν ἄδῃ τὰ ποιήματά αὐτοῦ, καὶ πρέπει καὶ τὸν ἀνατάμη ὅπως ἴδῃ τὰς ἀτελείας του.

Ὁ Κάλβος ἐγίνωσκε κάλλιον τὴν γραμμικὴν καὶ τὸ λεκτικὸν τῆς ἀρχαίας, ἀλλ' ἐν τε τῇ γλώσσῃ καὶ τῷ ρυθμῷ αὐτοῦ ὑπάρχει ἐξεζητημένον τι, ὅπερ δὲν ἠδύναντο ἢ καὶ διακινδυνεύσῃ τὴν δημοτικότητά του. Οἱ στίχοι αὐτοῦ καίτοι ἐντεχνιοὶ καὶ κατὰ κανόνας, δὲν ἠδύναντο καὶ γείνωσιν ἀρεστοὶ εἰς ὧτα ἐλληνικά. Οἱ συμπατριῶται τοῦ Κάλβου συνειθισμένοι ἀπ' αἰώνων εἰς τὰ δημώδη ᾄσματα καὶ βρυκκλισθέντες ὑπὸ τῆς ἁρμονίας αὐτῶν, δὲν ἠθέλησαν καὶ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν τυραννίαν τῶν νεωτερισμῶν του.

Μεθ' ὅλην τὴν ποιητικὴν καὶ τὴν τέχνην τῶν ὕμνων αὐτοῦ, δὲν ἀπολαύει ἐν Ἑλλάδι τῆς φήμης εἰς ἣν ἄλλως δικαιούται.

Ὁ Κάλβος ἀπώλεσε τῷ 1826 τὴν νεκρὰν αὐτοῦ σύζυγον καὶ τὴν μονογενῆ του θυγατέρα. Μὲ καρδίαν συντετριμμένην ὁ ποιητὴς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα. Μόλις ἐγκατασταθεὶς εἰς Κέρκυραν διωρίσθη καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον μόνον διέμεινε εἰς τὴν θέσιν ταύτην. Αἱ οἰκογενειακαὶ αὐτοῦ θλίψεις, ἡ πτωχεία, αἱ κατατρύχουσαι αὐτὸν δυσδιάστατοι ἀσθένειαι ἐπέτεινον τὴν δυστροπίαν τοῦ χαρακτῆρός του.

Ἡ νευρική ὀξυθυμία περὶ ἧς ἤδη ὠμιλήσαμεν, ἀφηγούμενοι τὰς πρὸς τὸν Φόσκολον σχέσεις του ἠΐξανε προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ καθίστα δύσκολον τὴν μετ' αὐτοῦ κοινωνίαν. Ἐνίοτε παρερέετο ἐπὶ τοσαῦτον, ὥστε προέβαινε εἰς ἄμεσον ρῆξιν μετὰ τῶν στενοτέρων αὐτοῦ φίλων. Ἡ ἔμφυτος ἀγαθότης του τὸν ἔφερεν εἰς μετάνοιαν καὶ προσεπάθει τότε καὶ προσελκύσῃ ἐκείνους οἷς εἶχεν ἀπομικρύνει. Μόλις προσεπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐν Κερκύρᾳ ἐκ τῶν παρὰδόσεων αὐτοῦ. Ἐπύκουσε δὲ καὶ γράφῃ ἢ τοῦλάχιστον καὶ δημοσιεύῃ στίχους. Ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης σώζονται ὀλίγα μόνον φιλολογικὰ ἄρθρα αὐτοῦ κατὰχωρισθέντα εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ. Αἱ φιλοσοφικαὶ αὐτοῦ παρὰδόσεις δὲν ἐξετυπώθησαν. Ἀποκρῶν ἐκ τῆς δυστυχίας ἐπανεκάμψε καὶ πάλιν εἰς Λονδίνον, ἐνθα περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του συνῆψε δεύτερον γάμον. Ἀπεβίωσε δὲ τῷ 1869.

Γ'

Ἡ ἐλληνικὴ ἐπανάστασις ἀποτελεῖ τὴν ἐπικὴν περίοδον τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἐν ταῖς Ἰονίαις νήσοις αἰδοὶ αὐτῆς ὑπῆρξαν ὁ Σολωμὸς καὶ ὁ Κάλβος, οἵτινες ἐνεπνεύσθησαν ἀποκλειστικῶς ὑπ' αὐτῆς καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ βιοῦντες. Ἐκὼν ὁ χαρακτὴρ τῆς ποιήσεως

αὐτῶν διαφέρει, αἰτία εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν περιστάσεων ὑπὸ τὰς ὁποίας ἑκάτερος εἰργάσθη. Τὸν ἐνθουσιασμόν ὅμως ἠρύσθησαν ἐκ τῆς αὐτῆς ἀμφοτέρω πηγῆς.

Ὅτε ἐδημιουργήθη τὸ νέον βεκίλειον, οἱ Ἴόνιοι ἐπόθησαν δλοφύχως νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Οἱ πόθοι αὐτῶν εἰσηκούσθησαν βραδέως, μετὰ ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος ἐπιμόνους ἀγῶνας. Ἡ μακρὰ αὕτη ἐργασία, καθ' ἣν ἐχρειάζετο ἐπιμονὴ μᾶλλον ἢ ἥρωισμός, ὑπεῖρξεν ἀποκλειστικῶς ἔργον τῶν πολιτευομένων. Αἱ συζητήσεις τῆς Ἰονίου Βουλῆς, αἱ θορυλλεαὶ ἐκδηλώσεις τῶν βουλευτῶν αὐτῆς, παρήγαγον μᾶλλον ἐφημεριδογράφους καὶ φυλλαδιογράφους ἢ ποιητάς. Ἐνίοτε ἔνοπλοι διαμαρτυρήσεις ὑπεστήριζαν μετὰ θόρυβου τὴν φωνὴν τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ ἔθνους. Οὕτω ἐξηγέρθησαν τῷ 1849, οἱ χωρικοὶ τῆς Κεφαλληνίας ἡγουμένων τῶν υἱῶν τῶν ἀρίστων οἰκογενειῶν τῆς νήτου. Εἰς τούτων ἦτο ὁ γενναῖος ἡμῶν φίλος, ὁ ἱετὸς Μεταξάς, οὗ ἡδυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν πρᾶξεις ἀξίας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἡ σκέτις ἐκείνη, εὐκόλως καταβλήθεισα ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας, ἀπέληξεν εἰς τὴν ἐξορίαν τῶν εὐσταθῶν πατριωτῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀνδρεία, δοκιμασθεῖσα ὡς ὁ σίδηρος εἰς τὸ πῦρ, δὲν ἐδαμάσθη.

Ἐν τούτοις ἡ ποίησις, ἣν καὶ δὲν εἶχε τὰ πρωτεῖα οὐχ ἥττον δὲν ἐτίγησε καθ' ὁλοκληρίαν. Ὁ Σολωμὸς καὶ ὁ Κάλβος δὲν ἔσχον μὲν συναγωνιστάς, ἀλλ' ἔσχον ἀπαθούς.

Μετὰ τὸν θρίαμβον τῆς ἐπικρατείας, περικυλλόμενα πρὸς τὸ μέγεθος τῆς νίκης ἐκείνης τὰ πάντα ἐφαίνοντο ταπεινότερα. Οἱ ποιηταὶ μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ ψάλλωσι παῖδας, ἔψαλλον νικητῆρας· ὅσοι δὲ δὲν ἀπηνήθησαν τὴν γλῶσσαν τῶν θεῶν, ἤρρισαν τὴν λύραν αὐτῶν πρὸς περιπαθέστερον μέλος.

Γεννηθεὶς τῷ 1800, ὁ Τερτσέτης ἐσπούδασεν ἐν Περσίαις καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, ἐκεῖθεν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, οὐχὶ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του τὴν Ζάκυνθον, ἀλλ' εἰς τὸ νεοσύστατον βεκίλειον, τὸ ὅποιον συνεταράσσετο ἔτι ὑπὸ τοῦ σάλου τοῦ πολέμου καὶ τῶν πρὸς διοργάνωσιν αὐτοῦ δυσχερειῶν.

Γενόμενος γοημικτὸς καὶ φίλος τοῦ γέροντος ἥρωος Κολοκοτρώνη, ἔγραψε καθ' ὑπεγόρευσιν αὐτοῦ τ' ἀπομνημονεύματά του.

Ὁ Τερτσέτης ἔγραψεν εἰς δημώδη γλῶσσαν. Ὁ ρυθμὸς αὐτοῦ δὲν εἶναι ἐξεζητημένος καὶ καινοφρονὴς ὡς ὁ τοῦ Κάλβου, ἀλλὰ συνήθης εἰς ἑλληνικὰ ὦτα· εἶναι ὁ κλέφτικος ρυθμός. Τὸ ἐπικωγὸν τῶν εἰκόνων, ἡ ἐκλογὴ τῶν λέξεων, ἡ περὶ τὴν εὐρεσιν εὐστροφία δίδουσιν εἰς τὰ ποιήματά του Τερτσέτου ἰδιόζουσαν χάριν. Ἀρέσκεται νὰ περιβάλλῃ τὸν ἀρχαῖον μῦθον διὰ τῶν αἰσθημάτων τῆς ἐποχῆς του. Εἰς τὰ ἔργα του ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ἀναζῇ, οὕτως εἰπεῖν, ἐν τῇ νέᾳ. Ὁ ἐπτανήσιος πατριώτης πιστεύει εἰς

τὴν ἀνεξαρτησίαν ἀπάσης τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς. Εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα ἀφιερῶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ποίημα.

Ἑλλάδα μου, πατρίδα μου! ὦ τάχα τῶν γονεῶν μου,

ὦ καλὴ γῆ, ποῦ γεύθηκα πρώτη φορὰ τὸν ἥλιο

Κ' εἶδα τ' ἀστέρινα τῆς νυκτὸς καὶ τὴν γλυκερὰν σελήνην,

Κ' ἤκουσα τὰ λαλούμενα ἔς τὸ ἥσυχ' ἀκρογιάλι·

Κ' εἶδα κοράσια νὰ πηδοῦν καὶ νέαις πανδορεμέναις,

Καὶ τὸ φεγγάρι τὰ ξανθὰ μαλλιά τους νὰ φωτίζει·

Τὰ παλληκαρία μὲ φωνὴν ἀκοίμητην καὶ ὠραία

Ἦχολογοῦσιν τοῦ ἔρωτος ἢ τῆς αὐγῆς τὰ κάλλη

Ἢ τὸν Μικρούλη τραγουδοῦν ἢ τῶν Ψαρῶν τοὺς νέους...

Ὁ πατριωτισμὸς καὶ τὰ τερπνὰ ὄνειρα τῶν τρυφερῶν καρδιῶν συγκρούονται ἢ συγχέονται ἀδιαλείπτως ἐν τοῖς ποιήματι τοῦ Τερτσέτου. Τὰ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἐκλεγόμενα θέματα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παράδοξον κῶμικ ἐθνισμοῦ καὶ χριστιανισμοῦ· ἐκτίθεται δ' ἐνίοτε εἰς τὸν δίκαιον ψόγον ὅτι δὲν προσέχει ἀρκούντως περὶ τὴν ἐνότητα τῆς εὐρέσεως καὶ τῆς συνθέσεως. Ὡστε ἐν συνόλῳ κρινόμενα, τὰ ἔργα τοῦ Τερτσέτου εἶναι πλήρη ἀντιθέσεων, ἡδύνατό τις δὲ νὰ εἴπῃ καὶ ἀσυναρτησίαις, ἀλλ' ὅπως ὅμως θέληται ἐν τοῖς καθ' ἑκάστη! Ὅποιον ἀπλοῖα καὶ χάρις εἰ τῇ ἀφηγήσει, ὅποιον ἀφέλεια καὶ ἡδύτης εἰς τὰ ἐλεγειακὰ ἢ τὰ λυρικά ποιήματά του.— Εἰς τὴν Κόρινθον καὶ τὸν Πίνδαρον περὶ τῶν δύο ποιητῶν διαγωνιζομένων. Ἐνῶ ἡ Μοῦσα τῆς Γαλήνης συλλογίζεται, ὁ Πίνδαρος προετοιμάζεται. Ἴδου τί θὰ φάλη:

—α' Ἐρωτα! ποῦ ταῖς τρυφεραῖς τῶν νέων καρδίαις μαρκίνεις,

β' Ποῦ τῆς στερηθῆς καὶ τοῦ ἱαλαῦ τοξεύεις τὰ θηρία,

γ' Αἰχμαλωτίζεις καὶ θεοὺς ἔς τῆς εὐμαρξίης τοὺς πόθους!

δ' Νεῖο παλληκαρι ἐπλήγωτες ἔς τὴν ξακουσμένην Ἀθήναι.

ε' Κοράσιο δευκαοκτὼ χρονῶν ἀγάπησεν ὁ νέος.

στ' Ἦτανε κόρη στρατηγῶν, φτωχὸ παιδί αὐτὸς ἦτον,

ζ' Καὶ νὰ τὴν πάρῃ ἀδύνατο· βουναῦ χαμοβιολέτα

δ' Δενδροῦ ἡλίου τὴν κορυφὴν νὰ φθάσῃ ὥς ἀπελπίζεται.

Ὁ νεκρὸς Ἀθηναῖος ἀποσπᾷ ἀπὸ τοὺς πειρατὰς τὴν ἐρωμένην καὶ τοὺς συντρόφους αὐτῆς καὶ λαμβάνει ὡς βραδεῖον ἀνδρείας τὴν χεῖρα τῆς ὠραίας κόρης. Εἶναι ὁ ἀρχαῖος μῦθος τοῦ Ὑμεναίου.

Τὸν γάμον τοῦτον πκηγυρίζουσι μετὰ χορῶν, ᾠμάτων καὶ συμποσίων.

—ι' Ἦλθ' ἀπὸ τότε παλαιὸν συνήθειον ἔς τὴν Ἑλλάδα,

β' Κι' ὅταν φωτίζει νειόφυτος ξανθὴς ἀποσπερίτης

γ' Καὶ σὰν νυκτώσῃ, ἡ συνοδὴ πέρνει γαμβρὸν καὶ νύφη

δ' Χίλιαις λαμπάδαις φέγγουσι καὶ ἡ νύχτα μοιάζει ἡμέρα.

ε' Ἀργὰ ἔς τὴν μέσην περπατεῖ κλαυμένο τὸ κοράσιο·

» Κρατοῦν τὸ χέρι τοῦ γκμῆροῦ σύντροφα παλληκάρια.
 » Τ' ἀγόρια τὰ καλλίφωνα, « Ὑμέναιε ! Ὑμέναιε ! » ψάλλουν
 » Ὑμέναιε ! ψάλλουν τὰ παιδιὰ, κι' ἀντιλαλοῦν τ' ἀηδόνια. »

Ἡ ἁρμονία τῶν στίχων τοῦ Τερτσέτου τοῦς κατέστησεν ἀρεστοῦς εἰς τοῦς συμπατριώτας του. Ἐν αὐτοῖς ἀνευρίσκουσι τὸν μετρίφρονα, τὸν ἀγαθὸν καὶ πρόθυμον ἄνδρα ὃν ἐγνώρισαν ἐπὶ μακρὰ ἔτη, ἔφορον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βουλῆς τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ τοῦ 1844 μέχρι τοῦ 1874, ὅτε καὶ ἀπέθανεν.

Ἀνὰ πᾶσαν ἐπέτειον τῆς ἐλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον περιεκύκλωνε τὸν Τερτσέτην ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς βιβλιοθήκης, ὅπως ἀκούσῃ αὐτὸν δμιλοῦντα περὶ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς πατρίδος. Οἱ λόγοι αὐτοῦ, ἢ μᾶλλον αἱ διαλέξεις ἦσαν πλήρεις τῆς θελκτικῆς ἐκείνης καὶ λεπτῆς ἀφελείας, ἥτις ἀνευρίσκεται ἐν πᾶσι τοῖς στίχοις αὐτοῦ.

Τοῦ Τερτσέτου σώζεται δρᾶμα ἰταλιστὶ γεγραμμένον, ὃ θάνατος τοῦ Σωκράτους. Διότι καὶ αὐτὸς ὡς οἱ λοιποὶ συμπατριῶταί του, ἐπηρεάζετο ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἰταλικῆς ἀγωγῆς. Τὸ ποίημα τοῦτο καθὼς καὶ τὰ ἐλληνικὰ αὐτοῦ ἔργα εἶναι δραματικὰ κατὰ τὴν μορφήν μόνον. Ὁ ποιητὴς μένει πάντοτε ὅ,τι πράγματι ἦτο, ἐλεγειακὸς ποιητής.

Δ'

Ἐὰν ἐρωτήσῃτε Ἕλληνα ἀσχολούμενον εἰς ἄλλο ἢ τὰ γράμματα : Γνωρίζεις τὰ ποιήματα τοῦ Ἰουλίου Τυπάλδου ; Πιθανῶς θὰ ἀποκριθῇ ἀποφωτικῶς· ἀλλ' ἐὰν προσθέσῃτε : « Πῶς ! δὲν ἀνέγνωσας, δὲν ἤκουσας ποτε τὴν φωνήν, τὰ δύο λουλούδια, τὸ παιδί καὶ τὸν χάρον, » ὁ ἐρωτώμενος θὰ ἀνακράξῃ κατηυχαριστημένος ἐπὶ τῇ ἀνακαλύψει : « Ἄ ! ἰδικάτου λοιπὸν εἶναι ; »

Ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος ἔσχε τὴν σπανίαν εὐτυχίαν ν' ἀπολαύσῃ ζῶν ἀπάσας τὰς εὐχαριστήσεις τῆς φήμης, ἀνευ τῶν ἀνιῶν αἵτινες ἐνίοτε τὴν συνοδεύουσι. Οἱ στίχοι αὐτοῦ ἐγένοντο γνωστοὶ καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, πρὸ τοῦ θανάτου του. — Ὁ Τυπάλδος ἐψάλλε διὰ νὰ ψάλλῃ μόνον τῷ 1856, ἀθορύβως, σχεδὸν ἀκουσίως, συγκατένευσεν ἐπὶ τέλους νὰ δημοσιεύσῃ συλλογὴν τῶν ποιημάτων αὐτοῦ. Πρὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ὁ κ. Βράλλας ἐν τινι ἄρθρῳ τῆς Πανδώρας, περιοδικοῦ τῶν Ἀθηνῶν, ἐχαιρέτησε τὸν νέον Ἰόνιον ποιητήν.

Ἡ ποίησις τοῦ κ. Τυπάλδου, ἔγραφεν ὁ κ. Βράλλας (ἴδε Πανδώραν ἔτος 1859 σελ. 254) εἶναι ἀπόρροια γνησίας ποιητικῆς ἐμπνεύσεως, ἐθνικώτατον ἔχουσα χαρακτῆρα, ἐκφράζουσα τὴν ἀλήθειαν τῶν κοινωνικῶν καὶ ἀτομικῶν γεγονότων, ὅσα, χορηγοῦντα τὴν ὕλην εἰς τὴν ποίησιν συν-

αποτελοῦσι τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ὑπόστασιν δι' ἐννοιῶν, παθῶν καὶ εἰκότων καταλλήλων πάντοτε καὶ ἐντέχνως προσηρμοσμένων εἰς αὐτὴν καὶ διὰ ποιητικῆς φράσεως καὶ στιχουργίας, αἵτινες αὐθορμήτως ἐξερχόμεναι ἐκ τῆς ἀενάου καὶ καθαρῆς πηγῆς τῆς δημώδους ποιήσεως, ἔλαβον διὰ τῶν μελῶν τοῦ ποιητοῦ τὴν ἐντεχνοὺς ἐκείνην ἐπεξεργασίαν δι' ἧς δύνανται νὰ κατασταθῶσιν εὐχερὲς καὶ ἐναρμόνιον ὄργανον τῆς μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὁσημέραι ἀναγεννωμένης ἐλληνικῆς ποιήσεως.

Ἡ ποιητικὴ αὐτοῦ γλῶσσα καὶ ἡ στιχουργία του ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς δημώδους ποιήσεως, ἀλλ' ὁ ποιητὴς τὰς περιβάλλει διὰ τῆς ἀπαιτουμένης ἐπεξεργασίας ὅπως ἀνυψώσῃ τὴν νεκρὴν τυχὴν ποίησιν, τὴν ἀναγεννωμένην μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἴδου τινὰ ἐκ τῶν γνωστοτέρων ποιημάτων τοῦ Τυπάλδου:

Ἡ φυγή

Εὐπνα γλυκειά μου ἀγάπη
Κ' ἡ νύκτα εἶναι βαθειά.
Ὅλη κοιμάται ἡ φύσις
Εἴν' ὅλα σιωπῆλά.

Μόνον τ' ἀχνὸ φεγγάρι
Ποῦ σὰν ἐμὲ ἀγρυπνᾷ
Μὲς τ' οὐρανοῦ ἀρμενίζει
Τὴν ἥσυχον ἐρημιά.

Ἄν μᾶς χωρίζῃ τώρα
μὴ θέλῃσι σκληρῇ
μὴδ' ἀκρὴ γῆς θὰ βροῦμε
νὰ ζήσωμε μαζῇ.

Εὐπνα γλυκειά μου ἀγάπη
κ' ἡ νύκτα εἶναι βαθειά,
μᾶς καρτερεῖ ἡ βαρκοῦλα
στὴν ἔρμην ἀκρογιαλιά.

Ἀκόμη τὸ φεγγάρι
ἔλαμπε σπλαχνικό.
Μὲ μάτια δακρυσμένα
τὸ κύτταζαν κ' οἱ δύο.

Λάμνε, γλυκειέ μου, λάμνε
νὰ φύγωμε μακριά,
ὅσο σιγάει τ' ἄέρι
ἵστὰ ὁλόστρωτα νερά. . . .

Κυττάει τὴν γῆν ποῦ φεύγει
σὰ σύγνεφο θολό,
τὴν ἀποχαιρετάει
μ' ἓνα ἀναστεναγμό.

Ἔχετε ἔγειά λαγκαθὰ
βρουσοῦλες, κρύα νερά,
γλυκαῖς αὐγάς, πουλάκια,
Ἰλὰ πάντα ἔχετε ἔγειά.

Μάνα, μακριὰ μὲ σπρώχνει
εἰς ἄλλη ξένη γῆ,
Μακριὰ ἀπὸ σέ μὴ ἀγάπη
ἀνίκητη, θερμή.

Λάμνε, γλυκειέ μου, λάμνε
νὰ φύγωμε μακριά,
ὅσο σιγάει τ' ἄέρι
κ' ἡ νύκτα εἶναι βαθειά. . . .

Ὁ ρυθμὸς τῆς φυγῆς εἶναι ἀπαράμιλλος τὴν χάριν. Ἡ ἐπωδὴ «λάμνε γλυκειέ μου λάμνε,» παρέχει εἰς τὰς στροφὰς περιπάθειαν ἐπιτεινομένην καθ' ἑκάστην αὐτῆς ἐπαυγάληψιν.

Τὰ δύο λουλούδια.

Μόλις ἔφεγγε τ' ἀστέρι
τῆς αὐγῆς γλυκά, γλυκά,
μόσχους ἔχυνε τ' αἶρι
στὴν ὥραίς πρωτομαγιά.

Πρὶν ἀρχίσουν τὰ τραγούδια
τὸ ξεφάντωμα, οἱ χοροί,
μέσα 'στ' ἄγκικτα λουλούδια
πρώτη ἐπρόβαλες ἐσύ.

Πρώτη ἐπρόβαλες Μαρία,
καὶ σὲ ἀπάντησα σιμὰ
εἰς τὴν ἔρημη ἐκκλησία
ὅπου ἐπήγγαμε συχνά.

Τὰ μαλλιά σου ἐπέφταν πλῆθος
εἰς τὸν κάτασπρο λαιμό,
καὶ σοῦ ἐστόλιζε τὸ στήθος
ρόδο ὥραϊο παρθενικό.

Μὲ τὸ χέρι 'σάν τὸν κρίνο
μοῦ τὸ ἐπρόσφερες γλυκά·
πάρτο, μοῦ 'πες, σοῦ τὸ δίνω·
καὶ μοῦ ἐσπάραξε ἡ καρδιά.

Μέτ' τὸ χρόνιασμα Μαρία,
πάλ' ἐγύρισα ἐδ' ἐκεῖ
εἰς τὴν ἔρημη ἐκκλησία
ὅπου σ' εἶχα πρωτοῖδε.

Ἡ ἰδέα τῆς ἀρχαίας εἰμαρμένης ἐπικρατεῖ ἐν τῇ μελαγχολίᾳ τοῦ ποιήματος τούτου. Ὅταν ἡ εἰμαρμένη ἡ δεσπόζουσα τῶν Θεῶν, πλήξη τινά, ὁ ποιητὴς θρηνεῖ, οὐχὶ ὅπως καταρασθῇ ἡ κάμψη τὴν ἀνεξιλέωτον, ἀλλ' ὅπως θρηνήσῃ ἐπὶ τῇ τύχῃ τῶν θνητῶν.

Τὸ Παιδί καὶ ὁ Χάρος

Παιδάκι δλόχαρο
ἀνθὸς Μαγλοῦ,
στὴν ἄκρη κάθεται
τοῦ ποταμιοῦ.
Λουλούδι κόκκινο
μέσα πετάει,
γέρονε 'στὰ κύματα
καὶ τὸ τηράει.

Ἀλλ' ἀντὶ τὸ οὐράνιο στόμα
τὰ θεῖα βλέμματα νὰ ἰδῶ,
καὶ τ' αἶρινο τὸ σῶμα,
ὥραϊο πλάσμα ἀγγελικό,

Μέσ' τὸ ἀπάτητο χορτάρι
εἶδα ἔρμο, μοναχό,
ἐνὰ κάτασπρο λιθάρι
μ' ἐνὰ δλόμαυρο σταυρό.

Μοναχὸς μέσ' τὴν ἐρμία
εἰς τὸ μνημὸά σου ἐμπροστὰ
ἐγονάτισα, Μαρία,
καὶ τὸ ἐφίλησα θερμά.

Ἀπὸ τ' ἄνθη ἐκεῖ σπαρμένον
ἔκοψα ἐνὰ μοναχό,
ἄχνῃ κι' ἄσπρο σάν ἐσένα,
σάν ἐσέ παρθενικό,

καὶ τὸ ἐταίριασα μ' ἐκεῖνο
ὅπου μ' ἔδωκες ἐσύ,
νῶν τὸ ρόδο μὲ τὸν κρίνο
πάντα ἐνθύμησι πικρή.

Τὸνα σύμβολο θανάτου,
τᾶλλο νεότητος κι' εὐμορφίας.
ἡ χαρὰ πάντα ἐδῶ κάτου
ἀδελφὴ τῆς συμφορᾶς.

Καὶ μὲ μιάς ἄστραψαν
μέσ' τὰ νερά
τὰ μοσχομύριστα
χρυσὰ μαλλιά·
φεύγουν τὰ κύματα
φεγγοβολῶντας,
τ' ἄνθη παράμερα
ἀπαραιτῶντας.

Παιδί. α Ποτάμι ἀχάριστο
ἔχεις ὀχθιὰς
ὅλο λουλούδια
κι' ὅλο μυρτιάς,
κ' ἐσὺ τὸ κῦμά σου
ρίχτεις ἀκόμα
ποτάμι ἀχάριστο
σὲ ξένο χῶμα.

Ἐγὼ 'σ τῆς μάνης μου
τὴν ἀγκαλιὰ
κλεισμένο στέκομαι
ὅλο χαρά.·
Καὶ τὸ λουλούδι,
'ποῦ 'χε ἀπκρυλάσει
τὸ κῦμα ἀντίπερα,
κινάει νὰ πιάσῃ.

Ὅταν αἰφνίδια,
ἀπ' τὰ νερά
γέροντας κάτασπρος
βγαίνει μὲ μιά.
Τ' ἄσπρα του γένεια
τ' ἀθῶο τηράζει,
ἀλλὰ τὸ βλέμμα του
τ' ἀνατριχιάζει.

Χάρος. Αὐτοῦ τί κάθεται
παιδί μικρὸ ;

Παιδί. Θάρτη ἡ μανούλα μου,
τὴν κρτερῶ.

Χάρος. Ἐλα παιδάκι μου
στὴν ἀγκαλιά μου,
γιὰ σὲ περάτησα
τὴν κατοικιά μου

Παιδί. Ὅγρὰ 'ν τὰ ρούχα σου
καὶ τὸ κορμί,
μέσ' τὴν ἀγκάλη σου
εἶν' κρύο πολὺ.

Χάρος. Ὅσα λουλούδια
καὶ ἀνθοὺς μοῦ δώσεις
στρόνω στὸν κόρφο μου
νὰ μὴν κρυώσῃς . . .

Παιδί. Θάρτη ζητῶντάς με,
κι' ἂν δὲν μ' εὕρῃ

πολὺ ἡ μανούλα μου
θὰ πικραθῇ

Χάρος. Γνωρίζει ἡ μάνα σου
τὸ πάτημά μου,
σ' εὕρισκει γρήγορα
στὴν ἀγκαλιά μου.

Καὶ σ' ἐσὲ θ' ἄρχεται
παντοτεινὰ,
τὴν αὐγὴ χάραμα,
τὸ βράδυ ἀργά. —

Παιδί. Γιὰ τὰ Χριστούγεννα,
γι' αὔριο μοῦ κάνει
ὀλάτπρο φόρεμα,
μ' ἀνθοὺς στεφάνι.

Χάρος. Παιδί μου ὀλόλαμπρα
σὲ ντυεῖ μ' αὐτά,
σὲ πάζει 'σάν ἀγγελο
στὴν ἐκκλησιά.

Παιδί. Γέρο, ἡ μανούλα μου
μοῦ τραγουδάει,
μέσα στὸν κόρφο της
μ' ἀποκοιμάει.

Χάρος. Καὶ μέσ' τὸν κόρφο μου
θὰ κοιμηθῇς
χωρὶς ὀνειράτα
ποτὲ νὰ ἰδῇς.

Παιδί. Τὴ νύχτα ἡ μάνα μου
ὅταν ξυπνήσῃ
γιὰ μέ, ζητῶντάς με,
θὰ λαχταρίσῃ.

Χάρος. Μέσ' τὴν ἀτάρραχη,
κ' ἔρμη νυχτιά
σὲ βάνω νήπιο μου
γλυκά, γλυκά,
μέσ' τὴν ὀλάνοικτη
τὴν ἀγκαλιά της
γιὰ νὰ σὲ χαίρεται
στὰ ὀνειράτά της . . .

Παιδί. Χλωμ' εἶναι ἡ ὄψις σου,
τὸ βλέμμα ἀργὸ —
γέρο σὲ σκιάζομαι
ποῦ σὲ θεωρῶ.

Χάρος. Ἐσὺ στὸν κόρφο μου
χύνεις λαμπράδα,
ποῦ σβυεῖ τῆς ὕψις μου
τὴν μύρη ἀχνάδα.

Παίδι. Ἀκούω τῆς μάνας μου
τὴν στεναξιά.—

Χάρος. Εἰν' ἀεροφύσημα
μέσ' τὰ κλαδιά.

Παίδι. Τί κρυφὰ κλάυματα
τ' αἴρι φέρνει;

Χάρος. Τὸ κύμα βόγκωντας
τὸ βράχο δέρνει. . . .

Ἡ μάνα ἢ ἄχαρη
φθάνει μὲ μὲν
καὶ τὸ παιδάκι τῆς
ἀποζητᾷ.

Σὺν κρῖνο βλέπειτο
'στ' ἀνθὶν γεμμένο,
τὸ φιλεῖ τρέμωντας
ἀποθαμένο.

Ἡ ἔμπνευσις τοῦ Τυπάλδου ἀρέσκεται ἐν τῇ μελαγχολίᾳ, ἐν τῇ θλίψει, ἀλλ' ἔχει καὶ πατριωτικοὺς φθόγγους· ὁ μελαγχολικὸς αὐτῆς ρυθμὸς ἀρμόζει μᾶλλον εἰς τὰς ἀδράς τῆς ψυχῆς ἐκχύσεις, ἀλλ' ἠξεύρει ὡσαύτως νὰ εὐρίσκη ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἰσχυρότερου αἰσθήματος. Τὸ ἐλεγείον αὐτοῦ ἐπὶ τῇ καταδίκη τοῦ κλέπτου ὑπομνήσκει τὰ κλέφτικα ἔσματα.

Ἡ καταδίκη τοῦ Κλέφτη

Ἐχετε γειὰ ψηλὰ βουνὰ καὶ κρυσταλέναις βρύσαις,
Χαρμάτα μὲ ταῖς ὁροσῖαις, νόχταις μὲ τὸ φεγγάρι,
Καὶ σεῖς μαῦρα κλεφτόπουλα ποῦ τὴν Τουρκιὰ ἐτρομάζτε!
Ἀρρώστια δὲν μὲ πλάκωσε, καὶ πηαίνω νὰ πεθάνω·
Κι' ἂν πάρη βόλι τὸ κορμί, πάλι ἡ ψυχὴ ἀπομένει.
Μαῦρο πουλάκι θὰ γενῶ, μαῦρο χελιδονάκι,
Νὰ λθῶ τὸ γλυκοχάραμα, νὰ ἰδῶ ποῦ πολεμεῖτε·
Καὶ σὰ σκολάση ὁ πόλεμος, κ' ἐβγῇ τ' ἀχνὰ φεγγάρι·
Πάλι θὲ νὰ λθῶ νὰ σταθῶ σ' ἓνα κυπαρίσσάκι,
Τὰ λίγα τὰ Κλεφτόπουλα ποῦ βρῶ 'στὴν γῆν νὰ κλάψω...
—Γιὰ ἰδὲς ἡ θύρα τοῦ Πατσαῦ, καὶ πάψε τὸ τραγοῦδι.—
Ἐχετε γειὰ ψηλὰ βουνὰ, τρεχούμενα ποτάμια.
Ἀδελφικὰ νὰ μὲ θάψετε σὲ μιὰ ψηλὴ ραχοῦλα,
Ν' ἀκούω τ' ἀνδόνια πῶρχονται καὶ φέρνουν τὸν Ἀπρίλι·
Κι' ὅταν ἀπ' τὴν Ἀγιά Σοφιά τὸ μέγα μοναστήρι
Ἐβγουν τὰ μωσχολίβχνα μὲ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη»,
Λευκὸ πουλάκι θὰ γενῶ 'στὴν πόλιν νὰ πετάξω.
Καὶ σὰν παρὰδειςος πουλὶ γλυκὰ νὰ κελαϊδήσω.
Τὸ λόγο δὲν ἀπόσπασε κ' ἔπασσε σκοτωμένος.
Ἐστὸν τόπο ποῦ τὸν ἔθαψαν ἐβγῆκε κυπαρίσσι,
Καὶ κάθε γλυκοχάραμα μὲ τοῦ Μαγιοῦ ταῖς αὔραις

"Ερμιο πουλάκι κάθεται 'στὸ ἔρμι κυπαρίσσι,
Κυττάζει τὴν ἀνατολή, κυττάει κατὰ τὴν πόλι,
Καὶ λέει τραγοῦδι θλιβερό καὶ πικραπονεμένο.

Ἡ λύρα τοῦ Ἰαυλίου Τυπάλδου δὲν εἰσήγαγε μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς πρώτης συλλογῆς του. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δημοσιεύει ποιήματα, ὅτινα ὅμως δὲν ἐξαλείφουσι τὴν μνήμην τῶν πρώτων αὐτοῦ ἔργων. *

Ἀποσυρθεὶς εἰς Φλωρεντιαν κατέγεινεν εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς ἀπελευθερωθείσης Ἰερουσαλήμ. Δύο ἢ τρία ἔτη μετὰ τῆς μεταφράσεώς του ἐδημοσιεύθησαν εἰς ἀθηναῖκὰ περιοδικά. Πιστὸς εἰς τὸν πρὸς τὴν Ἰταλίαν ἔρωτα, τὸν διακρίνοντα τὴν Ἰόνιον σχολήν, ὁ Τυπάλδος ἐνεπνεύσθη κάλλιον ἢ οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ πράττων τὸ ἐναντίον ἐκείνων. Ἀντὶ τῆς γράφῃ δ' ἑδῖος ἰταλιστί, μετέφρασεν ἐλληνιστί ἐν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς Ἰταλίας. Αἱ δύο φιλολογίαι εἰσὶν ἀδελφαί.

Ε'

Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἐπὶ τέλους ἠνώθησαν μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀγγλος ἄρμωστής δὲν ὑπάρχει ὅπως ἀπαγορεύσῃ εἰς τοὺς Ἰονίους τὴν ἐλευθέραν ἐκδήλωσιν τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτος. Ἡ ἔνωσις αὕτη παρέχει εἰς τὰς λοιπὰς ὑποδούλους ἐλληνικὰς χώρας νέας ἐλπίδας. Ἡ Κρήτη καὶ αὖθις ἐπιχειρεῖ δεινὸν ἀγῶνα πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ αὖθις ἀποτυγχάνει.

Ἀπὸ τοῦ 1866 μέχρι τοῦ 1869 νέκ πνοὴ ἡρωϊσμοῦ συνεκίνησε τὴν ἐλληνικὴν φυλὴν. Ἡ πολεμικὴ λαίλαψ καὶ αἱ ἐκ ταύτης καταστροφαὶ ἀνεζωπύρωσαν τὴν ἀνδρείαν τῶν Ἑλλήνων ἀντὶ τῆς καταβάλλουσιν αὐτήν. Ἐπὶ δύο ἢ τρία ἔτη, ἀνενεώθη ἐν Κρήτῃ ἡ ἐπικινάστεις τοῦ 1821. Μάχιαι περισμακτώδεις, νίκαι αἱματηραί, ἤτται συνεπάγουσαι σφαγὰς ὡς εἰς τὴν μονὴν ἐκείνην τοῦ Ἀρκαδίου τὴν ὁποῖαν ὁ ἡγούμενος ἀνετίναξεν εἰς τὸν ἕρμα, θυσιάζων ἐν ταῦτῳ καὶ τοὺς νικητὰς καὶ τὰ τέκνα τῶν Κρητῶν τὰ καταφυγόντα ἐν αὐτῷ, καταβάλλων τοὺς μὲν, τοὺς δ' ἄλλους σώζων διὰ τοῦ θανάτου ἀπὸ τοῦ κίσχος τῆς δουλείας.

Ἡ Κρήτη ἠττήθη· ὁ Τοῦρκος δὲν ἀπεδιώχθη· ἀλλ' ὁ ἡρωϊσμός· τὸν ὅποιον οἱ νησιῶται καὶ οἱ ἀδελφοὶ τῶν ἀνέδειξαν, ἀνεζωογόνησεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν Ἑλλήνων τὴν πρὸς ἑαυτοὺς πίστιν. Ἡ πατριωτικὴ αὕτη ἐξέγερσις, ἡ κρητικὴ αὕτη ἐπικινάστεις, ἐνέπνευσε τόμους δλοκλήρους ποιήσεων. Τινὲς ἐξ αὐτῶν δὲν θὰ λησιμονηθῶσιν.

Εἰς ἐν τῶν ποιημάτων τούτων ὁ Ὅρκος ὁ Κερκυραῖος Γεράσιμος Μιχαήλ, περιγράφει τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἐπ' ἀνοδὸν σώματος προσφύγων Κρη-

* Ταῦτα ἐγράφησαν ζῶντος ἔτι τοῦ ποιητοῦ.

τῶν, μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου. Πλείονες τῶν 60,000 προσφύγων εἶχον καταφύγει εἰς τὰς νήσους καὶ τὰς λοιπὰς χώρας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἥρωϊς Εὐδοκίᾳ ἐπιστρέφει εἰς τὴν πατρίδα της. Εἶναι ὁρφανή.

Τῆς εἶχε ἀρπάξει ὁ θάνατος καὶ μάννα καὶ πατέρα,

Τοῦτος ἀτρόμητα, τυφλὰ, σ' ἐχθροῦ μεγάλο πλῆθος

᾽Ωσὼν τὰ βόλια ἐχύθηκε, ποῦ τ' ἀνοιζαν τὸ στῆθος.

Ἐνα φεγγάρι μετὰ βίας ᾽δυνήθη νὰ ὑπομείνῃ

Τοῦ χωρισμοῦ των τὸν καὶ μό, κ' ἐπῆε στὸν Ἄδην ἐκείνη.

Ἡ ὁρφανὴ ἐλπίζει νὰ ἐπανεύρῃ τὸν μνηστῆρά της, ἀλλὰ καὶ ὁ Μάνθος ἐφρονεύθη.

. Ἐμῆθε ἔτι στήν αἰώνια θέσι,

Τῆς Κρήτης τέκνο ἀληθινό, καὶ ὁ Μάνθος εἶχε πέσει.

Μ' αὐτοῦς, ὅπου ξιππάζοντας τ' ἀφορεσμένο ἀτμέρι,

Ἐκαμν ἑσέφνου ἐλευθεριὰ μίχ σπύθα νὰ τοὺς φέρῃ,

Καὶ στ' ἅγιο χῶμα ἐσκόρπισαν γυμνὰ τὰ κοκκαλιὰ τους,

Ἀπέθανον στ' ἄστρα ταῖς ψυχαῖς, ὀλοῦθε τ' ὀνομά τους . . .

Ἡ νεκρὴ σύρεται μέχρι τῶν εἰσιπίων τοῦ Ἀρχαδίου, ἐνθα τῇ ἐμφανίζεται ἡ σκιά τοῦ μνηστῆρός της. Τῇ ἀρραγεῖται οὗτος τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἀρχαδίου, ὁμιλῶν ὡς ἥρωας καὶ πατριώτης. Νεκρὸς διηγεῖται τὸν θάνατόν του.

Οἱ τελευταῖοι αὐτοῦ στοχασμοὶ ἦσαν διὰ τὴν Εὐδοκίαν, διὰ τὴν περιλημμένην πατρίδα, διὰ τὴν γῆν, τὰ δάτη, τὰ ὄρη τῆς Κρήτης, ἐφ' ὧν ἔστρεφε τὰ βλέμματά του διὰ τελευταίαν φοράν, ἐνῶ τὰ ὄνειρά του ἵπταντο πρὸς τὴν ἐξόριστον.

Ἡ Εὐδοκίᾳ, ἐνῶ ἀκροᾷται, κρίνει ἐκυτὴν ἀναξίαν νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ ἀφοῦ δὲν ὑπέφερεν ὡς ἐκεῖνος. Θέλει νὰ θρηνήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς μέχρις οὗ τὰ δάκρυά της ποτίσωσι τὰ ἐπὶ τοῦ τάφου του κρίνα, καὶ τότε θὰ καταστῇ ἀξία νὰ συνενωθῇ μετ' αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ μνηστῆρος ἀνέδειξε τὴν μνητὴν ἥρωίδα. Οἱ μετὰ τοῦ Μάνθου ἀγωνισθέντες τὸν ἔτχατον ἀγῶνα, ἀναμένουσι τὴν Εὐδοκίαν, ὅπως εὐλογήσῃ τοὺς εἰς τὸ Ἀρχαδίον πεσόντας.

Παρθέτομεν ἀποσπάσματά τινὰ ἐκ τοῦ Ὄρκου, ὅπως καταδείξωμεν τὴν ἁρμονίαν τῶν στίχων τοῦ κ. Μαρκορά.

Μὲς τὸ γοργὸ πλεούμενο, ποῦ τὰ νερά σου τρέχει,

Τώρα ποῦ ἡ ἑσχέτερη βραδεῖα κερμαὶά πνοή δὲν ἔχει

Νὰ ἔερεις θάλασσαν καλή, μὲ πόση τρικυμία

Χτυπάει ψυχὰς ἀδύναταις νόχτα τυφλὴ καὶ κρύα!

Γυρνοῦν τὰ γυναικόπαιδα στὰ αἰμωπώμενα μέρη,
 "Οπου ὁ Σταυρὸς νικῆθηκε τοῦ Τούρκου ἀπὸ τ' ἀστέρι·
 Στὰ κακορρίζικα—γειαῖς ἰδέε!—παρηγοριὰ δὲν δίνει
 Μῆτε οὐρανοῦ χαμόγελο, μῆτε παλάου γαλήνη·
 "Εχουν ἀκίνητα, στεγνά, σ' ὅλη τῇ φύτι ξένα,
 Στὴν ἄβυσσο τσ' ἀπελπισίᾳς τὰ μάτια βυθισμένα,
 Κεὶ ὅαν ἀπένου στ' ἀπειρο κ' ἔρρο στοιχεῖο θωροῦνε,
 Τὴ μαύρη μοῖρα τους ἀργὰ λές καὶ ὅ αὐτὸ μετροῦνε.
 Φοβᾶται ὁ νύκληρος νὰ πῇ, πῶς αὐριο τὸ καράβι
 Θ' ἀράξῃ στὴν πατρίδα τους. Κεὶ ἔχουν πατρίδα οἱ σκλάβοι!

Ἐλπίδα θεῖα, ποῦ ξέμακρκα, σὲ βάσανα, σὲ πόνους,
 "Εκαμρες πλάτμυα ὡς αὐτὰ ν' ἀντισταθοῦν τρεῖς χρόνους,
 Γόρισε πάλαι, ὦ γόρισε! Ἐτοῦ καραβιοῦ τὴν πλώρη
 "Ελα, ἡ γυναικα νὰ σὲ ἰδῇ, τ' ἀνῆλικο καὶ ἡ κόρη,
 Ὡς, μ' ἔνκ πράσινα κλαρί, ξανοίγανε μία ἡμέρα
 Τῆς κιβωτοῦ οἱ κάτοικοι τὴν ἄσπρη περιστέρα!
 "Ελα! Ἐτὸν ἱσκιο σου ὡς διχθεῖν τὸ νεὸ τῆς τύχης ρέμμα,
 Ψηλὰ, ψηλὰ κυττάζοντας μὲ θορυβώμενο βλέμμα.
 Βάλε τὸ χέρι σου γλυκὰ στὰ πονεμένα στήθια,
 Ἦοῦ δὲ γυρεύουνε τῆς γῆς ἢ τ' οὐρανοῦ βοήθεια,
 Κεὶ ἀπὸ τὸν κόρφο τῆς μητρὸς μὲς τοῦ παιδιοῦ τὸ στόμα
 Ἐλπίδα θεῖα, τὸ γάλα σου κάμε νὰ τρέξῃ ἀλόμα!

Πλέει τὸ καράβι ἀδιέκοπα, κ' ἡ Πούλια ὡς τόσο δείχτει,
 Στὸν οὐρανὸ ἀρμενίζοντας, πῶς εἶναι μεσάνυχτι.
 "Ολα σιγοῦν.—Ἐτὴ θάλασσα γλυκοκοιμοῦντ' οἱ ἀνέμοι,
 Κεὶ κάθε ἀστέρι ποῦ ψηλὰ φεγγοδολάει καὶ τρέμει,
 Φαίνεται ἀγγέλου σπλαχνικοῦ προσηλωμένο βλέμμα
 Στὸν κόσμο, ποῦ ποτίζεται πάντα μὲ δάκρυα κ' αἷμα . . .

Ἐνῶ πάντες οἱ ἐπιβάται ἀναπαύονται ἐπὶ τοῦ πλοίου· ἡ Εὐδοκία ἀγρυπνεῖ συλλογιζομένη τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον. Θέλει νὰ ἴδῃ πρώτη τὴν ἀπέχουσαν καὶ ἀμυδρῶς ἔτι φαινομένην γῆν τῆς πατρίδος.

Ὡ! στὰ θεμέλια τ' οὐρανοῦ τί κοκκινίζει; Ἄν ἦστε
 τσ' αὐγῆς δροσάτα σύγνεφα, σῆρτε ψηλὰ καὶ ἀφῆστε
 Νὰ πάρ τὸ βλέμμα τῆς ἐκεῖ ποῦ τρέχει κ' ἡ ψυχὴ τῆς!
 Δέσποινα θεῖα! δὲ φαίνονται, ὅαν τὰ βουνὰ τῆς Κρήτης;
 Ποιὸ μάτι βλέποντάς τινε, θὲ ν' ἀμφιβόλη ἀκόμα;

Γιὰ ἰδέες ! ἀχνίζει, καὶ μὲ μίαν ἑνα παρόμοιο χροῖμα
 Μὲ αὐτὸ ποῦ φέγγει ἀπόπερσιν στὴν ὄψιν τῆς ἀπλόνει.
 Τὰ χέρια δλάνυχτα—γιὰ ἰδέες—μ' ἀγάπη ἀκαστηκόνει,
 Κ' ἐκεῖ ποῦ συχοτρέμουνε ὅσ' ἀλγερὸ καλάμι,
 Λέει καὶ ἀγωνίζεται θερμὰ φτερούγαις νὰ τὰ κάμῃ.
 Θέ νὰ φωνάξῃ κατ' αὐτὰς ὅπου κοιμοῦνται γέρνει
 Καὶ δυνάτ' ἀεχάζοντας, κάμμικ φωνὴ δὲ σέρνει . . .
 Ἄ! Ἡ Κρήτη!—Δὲν ἐχύθηκε τέτοια φωνὴ τριγύρου ;
 Δὲν εἶναι ἀπάτη λογισμοῦ, δὲν εἶναι πλάσμα ὄνειρου
 Ἄκόμα—νά!—τῆς Εὐδοκίᾳς ἀχολογᾷ τὸ στόμα,
 Ὁ μαγεμένος ἦχος τοῦ δὲν ἀπασχόληται ἀκόμα !»
 Ὡ! πῶς χουμᾷνε γὰρ νὰ ἰδοῦν τ' ἀγαπημένα μέρη,
 ποῦ σημαδεύει ἀκίνητο τῆς κορμακίᾳς τὸ χέρι !
 Μὲ τὴ φωνή, ξανοίγοντας μακρὰ τὸν Ψηλορείτη,
 Χίλις φορὰς νὰ ξαναποῦν ἡ Κρήτη!—ἀκοῦς—ἡ Κρήτη !»

Εἰς τὸ ποίημα τοῦ Μαρκοῦ δὲν πρέπει νὰ ζητήσωμεν ἑντεχνον σύνθεσιν καὶ δραματικὸν ἐνδιαφέρον· ἀλλὰ τὰς τοιαύτας ἐλλείψεις λησμονεῖ τις ἐν τοῖς ποιήματι τοῦ Κ. Μαρκοῦ, ἕνεκεν τοῦ κάλλους τῶν εἰκόνων, τοῦ ὅψους τῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς πρωτοτυπίας τῆς ἐκφράσεως.

ΣΤ'

Μὴ προτιθέμενοι νὰ ἐνδιατρίψωμεν λεπτομερῶς εἰς τὰ καθέκαστα τῆς νεωτέρης ἑλληνικῆς φιλολογίας, δὲν δυνάμεθα νὰ δικλάσωμεν περὶ πάντων τῶν ποιητῶν τῆς ἰονίου σχολῆς. Σκοπὸς ἡμῶν εἶναι νὰ καταστήσωμεν γνωστοὺς τοὺς δημαγωγικότερους αὐτῶν· διὰ οὐδὲν εἶπομεν περὶ τοῦ Ἰωάννου Ζαμπελίου Κερκυραίου, γράψαντος

δέκα ὡς δώδεκα τραγωδίας,

ἀναφερομένας εἰς ἐπεισόδια τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας

αἵτινες δὲν στεροῦνται ἀξίας καίτοι χωλκίνουσι περὶ τὸ δραματικὸν ἐνδιαφέρον.

Δὲν θὰ ὀμιλήσωμεν οὔτε περὶ τοῦ Σπυρίδωνος Ζαμπελίου, υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου, οὔτε περὶ τοῦ Κανδιδανοῦ Ρώμα ἐκ Ζακύνθου, οὔτε περὶ τοῦ Κερκυραίου Ἀντωνίου Μανούσου, ποιητοῦ στρατιώτου, ὅστις ἐξυμνῶν τὴν Ἑλλάδα, πολεμεῖ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἰταλίας, οὔτε περὶ τοῦ Μαυρογιάννη, ποιητοῦ καὶ δημοσιογράφου, ὅστις ἀφ' ἑνὸς ἐκθειάζει τὰς καλὰς τῆς θαλάσσης, ἀφ' ἑτέρου δὲ δίδει συμβουλὰς εἰς τοὺς διευθύνοντας τὰς τύχας τοῦ κράτους. Θ' ἀποσιωπήσωμεν τὸν Παναγιώτην Πανᾶν ἐκ Κερκλληνίας, τὸν Γεώργιον Μαρτινέλην ἐκ Κερκύρας καὶ πολλοὺς ἄλλους,

τῶν ὁποίων τὰ ἐνόμικα καὶ οἱ στίχοι εὐρίσκονται ἐν ταῖς ἀνθολογίαις.

Ἀλλ' ἐάν τις ἐξεπλήσαστο μὴ βλέπων ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ τ' ὄνομα τοῦ περικλεοῦς ποιητοῦ Ἀριστοτέλους Βχλαωρίτου, ὃν ἡ Ἑλλάς πρό τινας ἀπώλεσε καὶ θρηνεῖ, αἰτίαν τούτου εἶναι ὅτι ὁ Βχλαωρίτης καί τοι Ἴόνιος, ἀνήκει εἰς ἐκείνην ἐκ τῶν ἐπτὰ νήσων, ἥτις ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως καὶ τοῦ πνεύματος αὐτῆς προσπελάζει κατὰ τὸ πλεῖστον τῇ Ἠπειρῷ. Ἀλλως τε, ὡς ποιητῆς ἀνήκει εἰς ἑτέραν σχολήν, περὶ τῆς ὁποίας θὰ διαλλάξωμεν βραδύτερον.

Ἐπιτρικεῖτω μοι, πρὶν ἢ περάνω τὴν μελέτην ταύτην, γενομένην κάπως ἐπιτροχάδην καὶ παραθέσω ἀποσπάσματα τινὰ ἐνὸς σατυρικοῦ Ἰονίου ποιητοῦ. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, ἐθισθεὶς ὑπὸ τῶν μικρῶν αὐτοῦ συμφορῶν, ἀρέσκεται εἰς τὴν μελαγχολίαν καὶ τὴν θλίψιν μᾶλλον ἢ εἰς τὴν εὐθυμίαν.

Καὶ ὁ Σολωμός ἔγραψε δύο ἢ τρεῖς σατύρας πλήρεις οἷστρου καὶ εὐφυΐας. Ἀλλ' ὁ κατ' ἐξοχὴν σατυρικὸς ποιητῆς τῶν ἰονίων νήσων εἶναι ὁ Ἀνδρέας Λασκαράτος, ἐκ Κεφαλληνίας.

Ὁ Κ. Λασκαράτος, ἔγραψεν εἰς πεζὸν λόγον ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς νήσου του. Ὑπῆρξε, πολὺ πρὸ τῆς ἐν Περσίοις ἐμφανήσεως τοῦ λύχνου τοῦ Ἐρρίκου Ροχερόρ, ἐκδότης καὶ συντάκτης περιοδικοῦ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν, ὁ λύχνος, ἐν ᾧ οὔτε τῶν κοινωνικῶν ἐλαττωμάτων, οὔτε τῶν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἀνδρῶν ἐφείδετο. Ἐπιτίθεται κατὰ τῆς ἀρχομανίας τῶν πολιτικῶν, μετ' αὐτοῦ δὲ ἀντεπαξέρεχεται κατὰ τοῦ κλήρου, ἐν βιβλίῳ πλήρει πικροῦ πάθους: τὰ Μυστήρια τῆς Κεφαλληνίας. Οἱ ὑπ' αὐτοῦ μαστιγωθέντες ἀντεκδικούμενοι τὸν ἀπορρίζουσιν. Ὁ δὲ ποιητῆς ἀποκρίνεται διὰ νέων ἐπιθέσεων.

Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος καὶ ἀμιλήσωμεν περὶ τῶν πεζῶν ἔργων τοῦ Κ. Λασκαράτου, ἀν καὶ ταῦτα διακρίνονται ἐπὶ εὐφυΐᾳ καὶ πρωτοτυπίᾳ, πλὴν ὤφειλον καὶ τ' ἀναφέρω ὅπως ἐξηγήσω τὸν χαρακτῆρα τοῦ ποιητοῦ.

Περιορίζομαι ὡς ὑπόδειγμα τῶν στίχων τοῦ Λασκαράτου καὶ παραθέσω τὰς ἐξῆς περικοπὰς ἐκ ποιήματος ἔχοντος χαρακτῆρα γενικώτερον ἢ τὰ ἰδίως ἀναφερόμενα εἰς τὰ τῆς πατρίδος του, καὶ ὡς ἐκ τούτου, μὴ πάντοτε κατὰληπτὰ καὶ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Θέμα τοῦ ποιήματός του εἶναι:

Πόθεν προέρχεται ἡ λέξις τάλαιρα

Ὅντας ἔπλασε ὁ Θεὸς τὴν Οἰκουμένην,
Τὸ Ἀηζοῦρι καὶ τόσους ἄλλους τόπους,
Εἶπε στὸ νοῦ του: «Ἄ, τώρα δὲν μοῦ μένει
Πάρι καὶ πλάσω γέμου καὶ τσ' ἀνθρώπους.»
Κ' ἐκεῖ ποῦ ἐκράτει τὸν Ἀδάμ στερνόνε,
Τοῦπε, «Σὺ νᾶσαι Ἀδάμ τὸ ζὸ τῷ ζῶνε.»

» Ἦγουν, νῶστί καλῆταρος ἀπ' ὅλα.
 » Νῆχρη: τὸ γάϊδαρο ἀπρουκτέθετο.
 » Νὰ θρέψῃς μπαρμποῦνι καὶ τριύλα.
 » Νῆναι: ἡ λαγγάδες ὅλες ἐδικές σου.
 » Οἱ σκύλοι: ταπεινοὶ νὰ σέ ὑπακοῦνε.
 » Καὶ γιὰ ἰσένανε ἡ κόττες νὰ γεννοῦνε.

» Βάνω στὴν ἐξουσία σου τὰ σπανάκια,
 » Ἄν θέλῃς νὰν τὰ κἀνῃς τοιγαρὶδι.
 » Γιὰ σένανε φυτεύω ραπανάκια.
 » Ἐσὺ νὰ τρῶς τὸ μῆλο καὶ τὸ ἀπιδι.
 » Ὅλα νὰν τᾶχῃς χωρὶς νὰ κοπιᾶζῃς
 » Καὶ σ' ἀγαπᾶω πολύ, γιὰτὶ μοῦ μοιᾶζεις.

» Σοῦ κτιῶ στὸ περιβόλι μου παλάτι,
 » Μ' ὅσα καλὰ ἡ θεὰ μου Πρόνοια δίνει.
 » Καὶ νὰ τρῶς τὸ καλῆταρο κομμάτι,
 » Χωρὶς νὰ σοῦ στιχίζῃ ἓνα φαρδίγι.
 » Μὰ ἔτσι κιόλα ζητῶ σου, κὺρ Ἀδάμ μου,
 » Νὰ μὴ ἔγγιξῃς ποτὲ τὰ ταλαρά μου.

» Εἰν' τὸ ξύλο τῆς γνώσεως τὰ χρήματα,
 » Κι' ὅποιος τᾶχει, ἔχει γνῶσι, εἰν' προκομμένος,
 » Ὡμορφος, ἔχει χίλια προτερήματα,
 » Εἶναι ἀπ' ὅλον τὸν κόσμον ἐπαινεμένος,
 » Παντοῦ ἐπιθυμητός... μὰ εἶν' καὶ φαρμάκι
 » Ποῦ κἀνουν τὴν ψυχὴ πηλὸ ὄχ τ' αὐλάκι.
 » Μὴν τὰ ἔγγιξ' τε, γιὰτὶ θε νὰ γνωρίσετε
 » Τὸ βουλιαχτὸ τῆς ἀθωότητός σας,
 » Καὶ πλέον δὲ θὰ ἔμπορέσετε νὰ ζήσετε
 » Εὐτυχισμένοι στὸν Παράδεισόν σας.
 » Τᾶρτιασ' ὁ Διόλοσ, κ' εἶναι διακοσμημένα.
 » Ἀστειτὰ ἐκεῖ. Τοῦ τᾶχω ἀμπεχμένα. »

Ἐνα ὦμορρο καὶ πλούσιο περιβόλι
 Εἶχε τότε ὁ Θεὸς εἰς τὴν Ἀσίαν.
 Καὶ γιὰ νὰ μὴν ἐμπαίνουνε οἱ διάβολοι
 Νὰ κἀνουνε στὰ λάχανα ζημία,
 Μέσ' ἔς τῇ φράχτες ἐκεῖ τῇ καλαμένιεσ
 Εἶχε στημέναις τσάκας σιδερένιες

Μὰ καθὼς ὡς καὶ τώρα συνεβαίνει
 Ἐκεῖ ποῦ στιοῦμε τσάκες διὰ ποντίκιζ,
 Ποῦ πιάνεται ἕνα, κι' ἄλλο πάλε ἔμπαίνει,
 Γικτὶ ἔμποδιέται ἡ τσάκα στὸ χαλίκιζ,
 Ἔτσι καὶ τότε, ἔμπαίνανε οἱ διάβολοι
 Κ' ἀφανίζαν τὸ μαῦρο περιβόλι.

Μιὰ ἡμέρα ποῦ ὁ Ἀδάμ κ' ἡ ἀρχόντισσά του
 Ἐμετρηοῦτανε ποῖος εἶνε ψηλότερος
 Στὰ πόδια ὀρθοί, σὲ μιὰ μελιὰ ἀποκάτου
 Καὶ καθένας τους ἦτανε εὐθυμότερος.
 Εἰς τὴν εὐτυχισμένη μοναξιά τους,
 Νὰ κ' ἕνας διακολάκης ὀμπροστά τους
 Ἀδέλφικ, λέει, καλῶς τὰ κουβεντιάζετε.
 Ὡ εὐτυχισμένοι ποῦ εἴστεν' ἐδῶ πέρα
 Σὲ τόσες ἡδονές! Μὰ δὲ δουλιάζετε.

Ὁ διάβολος ἐπιδεικνύει τὰ ἐμπορεύματά του εἰς τὴν Εὐχὴν ἣτις ὀρέγε-
 ται αὐτῶν· ἀλλ' ὁ Ἀδάμ δὲν ἔχει χρήματα.

Ὁ Διάβολος ὡς κ' ἐκεῖος τὸν ἔπρεκίνα.
 Κι' ὁ Ἀδάμ δὲν εἶχε, κ' ἔτφιγγε τὴν πλάτες.
 Μὰ ἡ Εὐχ κλαίοντες τόλεγε: «Μ' ἐλεῖν
 Μὲ περυνᾷς πάντα. Πρόφκας μονάτες.
 Πάρετα Ἀδάμ μου . . . πάρετα ἔμπιστιῶ . . .
 Τὸν Ἀγούστο πλερόνεις . . . μιῶ . . . μιῶ . . . μιῶ . . .

Τὸν Ἀγούστον μῆνα γίνεται ἡ συγκομιδὴ τῆς Κορινθιακῆς σταφίδος
 ἐν Ἑλλάδι. Ὁ Ἀδάμ μὴ ἀνθιστάμενος εἰς τὸ μιῶ, μιῶ, τῆς ἀγαπητῆς
 του συζύγου, ἀγοράζει ἐπὶ πιστώσει· ἀλλ' ὁ Ἀγούστος ἔρχεται ἡ δὲ συγ-
 κομιδὴ εἶναι κακὴ. Ὁ διάβολος ἀπαιτεῖ τὰ χρήματα, ἀλλ' ὁ πατὴρ τοῦ
 ἀνθρωπίνου γένους δὲν ἔχει νὰ τ' ἀποτίη, ὁ διάβολος παρεύεται πρὸς τὴν
 Εὐχην, ἣν εὗρισκει μόνην, καὶ τὴν πείθει νὰ κλέψῃ τὸ χρῆμα τοῦ καλοῦ
 Θεοῦ, «τὸν καρπὸν τῆς γεώσεως».

Τὴν κλοπὴν ταύτην, περπατῇ ὁ Θεὸς μὲ τὸ τηλεσκόπιόν του.

Σημκίνει μὲ θυμὸ τὸ καμπανέλι,
 Κι' ἔρχονται εὐθὺς ἔμπρὸς ξεσκουφωμένοι
 Μικέλης καὶ Γκερίλης, δύο Ἀγγελοι
 Ποῦναι στὸν Οὐρανὸ συνειθισμένοι
 Νὰ κύνουνε μὲ τέσσαρα πηδήματα
 Τὰ ποικιὰ μακρυνότερα θελήματα.
 Ἀφέρτε μου, λέει, τὸ Διάολο, Ἀγγελοί μου . . .

» Μὰ ὅχι ὅχι, ἀφήσετε καὶ πηαίνω ἐγὼ
 » Ἐπειτα, νὰν τοῦ δείξω τὴν ὀργή μου.
 » Κι' ὥστόσο μιὰ φορὰ κ' εἴσθεν' ἐδῶ,
 » Προβατεῖτε νὰ ἰδῇτε μιὰ δουλειά,
 » Γιὰ νὰ σᾶς βάλω καταμαρτυριά.»
 Τοὺς φέρνει καὶ τοὺς δύο στὸ περιβόλι·
 Καὶ φθάνοντες ὀμπρὸς στοῦ Ἀδάμ τὸ σπῆτι,
 Φωνάζει δυνατὰ καὶ βγάζουσιν ὅλοι.
 Καὶ πιάζει τὸν Ἀδάμ ἀπὸ τῆ μύτη.
 « Ἐδῶθε, λέει, σὲ σέρνει τὸ βελέσι·
 » Γαίδαρε, μασκαρά! Ἔτσι σ' ἀρέσει!

» Καὶ σὺ Εὐχ, εἰν' τούτες ὠμορφες δουλειές;
 » Ἔτσι ἡ γυναῖκες κάνουνε Ἀη-Γιάννη,
 » Νὰ μὰ τῇ Δραπνιότισα, μωρές,
 » Θεὲ γὰ σᾶς διώξω ἐδῶθε. Ἄς ἦναι φτάνει.
 Τάχασε ἡ Εὐχ, ἐσβύστηκε, ἐσκοτίστηκε,
 Κι' ὅχ τὴν πολλὴν τρομάρα ἐκατουρήστηκε.
 Ὡστόσο ὁ διάβολος ἦτανε φεύγάτος
 Κ' ἐπήκινε τραγουδῶντας τά, λά, ρά,
 Κι' ὁ Ἄδης ἀνάβλιαζε χαρὰ γιομάτος,
 Κ' ἐτραγούδα ὅλη-μέρα τά, λά, ρά,
 Κι' ἀπὸ 'κειὸ τὸ τραγοῦδι τά, λά, ρά,
 Εἶπαν' τοῦ ἐγκλήματος τὸ σῶμα τάλαρα

Τὰ ποιήματα ταῦτα, ἅτινα εἰς συντεθέντο χάριν τῶν Γάλλων ὅς
 ἦσαν χλευαστικώτερα καὶ θὰ ἤγειρον ἀπλετον τὸν γέλωτα προκαλοῦσι
 τὸ μειδίσμα μόνον τῶν Ἑλλήνων. Εἶπον ὅτι αἱ ἐθνικαὶ δοκιμασίαι κατέ-
 στησαν τοὺς Ἑλληνας μελαγχολικούς· μήπως ἠπατήθην; Τοιαῦτα: δο-
 κιμασίαι ἀφῆρσαν ἀπὸ τῶν Γάλλων τὴν εὐθυμίαν; Οὐχί. Εἶναι ἀληθές
 ὅτι δὲν διήρκεσαν ἐπὶ αἰῶνας οὐδ' ἐστέρησαν τοὺς Γάλλους τῆς ἐλπίδος
 νὰ τὰς ὑπερνικήσωσιν.

Φαίνεται ὅτι ὁ ἥλιος, ἐξ οὗ οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς μεθύσκονται, ὡς οἱ
 τῆς Ἑσπερίας μεθύσκονται ὑπὸ τοῦ οἴνου, διαθέτει αὐτοὺς πρὸς μελαγ-
 χολίαν.

Ἐπεταῖ συνέχεια)

Εὐφρασία Κετσέα.